

**ЗАМОВНИК –
Департамент аграрної політики,
продовольства та земельних
ресурсів Одеської обласної
державної адміністрації**

**ЗВІТ
ПРО СТРАТЕГІЧНУ ЕКОЛОГІЧНУ ОЦІНКУ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ РОЗВИТОК ГАЛУЗІ
РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ
2024-2030 РОКИ**

Одеса, 2024

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Методологія стратегічної екологічної оцінки	5
2. Зміст та основні цілі регіональної програми Розвиток галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2028 роки, зв'язок з іншими документами державного планування	7
3. Характеристика поточного стану довкілля Одеської області у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено	10
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	37
5. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	48
6. зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативного впливу на здоров'я населення, встановленні на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документу державного планування	50
7. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	54
8. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	58
9. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	60
10. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання програми соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області для довкілля, в тому числі для здоров'я населення	62
11. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення за наявності	67
12. Резюме нетехнічного характеру, розраховане на широку аудиторію	68

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства все більшого значення у міжнародній, національній і регіональній політиці набуває концепція збалансованого (сталого) розвитку, спрямована на інтеграцію економічної, соціальної та екологічної складових розвитку. Поява цієї концепції пов'язана з необхідністю розв'язання екологічних проблем і врахування екологічних питань в процесах планування та прийняття рішень щодо соціально-економічного розвитку країн, регіонів і населених пунктів.

Основними міжнародними правовими документами щодо стратегічної екологічної оцінки (далі – СЕО) є Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція ЕСПО), ратифікований законом України № 562-VIII від 01.07.2015, та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування дає можливість зосередитися на всебічному аналізі можливого впливу планованої діяльності на довкілля та використовувати результати цього аналізу для запобігання або пом'якшення екологічних наслідків в процесі стратегічного планування. Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) – це новий інструмент реалізації екологічної політики, який базується на простому принципі: легше запобігти негативним для довкілля наслідкам діяльності на стадії планування, ніж виявляти та виправляти їх на стадії впровадження стратегічної ініціативи.

Метою СЕО є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Необхідно брати до уваги те, що Регіональна програма з розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 рр відображає загальні пріоритети та цілі створення сприятливих умов для забезпечення ефективного розвитку галузі рибного господарства в Одеській області, сталого зростання біорізноманіття та обсягів вилову риби, інших водних біоресурсів, забезпечення внутрішнього ринку широким асортиментом риби та якісною рибною продукцією з вітчизняної сировини, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності у рибному господарстві, забезпечення дієвого державного контролю за використанням і охороною водних біоресурсів з посиленням на конкретні населені пункти чи території, в межах яких існують певні проблеми, які потрібно вирішувати на більш низькому рівні планування, в тому числі на рівні реалізації конкретного природоохоронного заходу.

В рамках розробки Регіональної програми розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 роки, відповідно до ст. 8 Закону

України «Про стратегічну екологічну оцінку» було оприлюднено Заяву про обсяги СЕО на офіційному сайті замовника - Департаменту аграрної політики, продовольства та земельних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації за посиланням:

<https://agro.od.gov.ua/2024/01/30/yedyna-ekologichna-platforma-ekosystema-zayava-pro-vyznachennya-obsyagu-strategichnoyi-ekologichnoyi-oczinky-vid-30-01-2024-r/>

1. МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

1.1. Правові засади проведення СЕО

Проведення процедури стратегічної екологічної оцінки здійснюється на підставі наступних нормативно-правових актів:

- Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
- Закону України «Про ратифікацію Протоколу про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті»;
- Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності»;
- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»;
- Протоколу «Про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті від 21.05.2003 у м. Києві»;
- наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 №296 «Про затвердження Методичних рекомендацій до здійснення стратегічної екологічної оцінки»;
- Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 №1272.

Основними міжнародними правовими документами щодо СЕО є Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про СЕО) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015), та Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС.

Засади екологічної політики України визначені Законом України «Про основні засади (Стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (ухвалено Верховною Радою України 21 грудня 2010 року). В цьому законі СЕО згадується в основних принципах національної екологічної політики, інструментах реалізації національної екологічної політики та показниках ефективності Стратегії. Зокрема, одним з показників цілі 4 Стратегії «Інтеграція екологічної політики та вдосконалення системи інтегрованого екологічного управління» є показник «Частка державних, галузевих, регіональних та місцевих програм розвитку, які пройшли стратегічну екологічну оцінку – відсотків». У 2012 році Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України (від 17.12.2012 № 659) затверджено «Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації)». Зокрема,

відповідно до цього плану потрібно привести нормативно-правову базу України у відповідність до вимог «Директиви 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів та програм на навколишнє середовище».

Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» набрав чинності 12 жовтня 2018 року. Метою Закону є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється у випадках передбачених Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» з метою сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Стратегічна екологічна оцінка здійснюється на основі принципів законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

1.2. Методологія проведення СЕО.

Методологія ґрунтується на досвіді проведення в Україні стратегічної екологічної оцінки стратегій регіонального розвитку. У 2013–2014 рр. СЕО за цією методологією проводилася для Стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року та Стратегії розвитку Львівської області на період до 2027 року за сприяння проектів міжнародної технічної допомоги «Розбудова спроможності до економічно обґрунтованого планування розвитку областей і міст України» (Проект РЕОП) і «Місцевий економічний розвиток міст України» (Проект МЕРМ), що впроваджувалися відповідно Конференційною радою Канади та Федерацією канадських муніципалітетів за фінансової підтримки Уряду Канади.

Методологія проведення СЕО складається з шести етапів:

1. Етап – визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
2. Етап – складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
3. Етап – проведення громадського обговорення та консультацій у порядку, передбаченому статтями 12 та 13 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку»;
4. Етап - врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
5. Етап - інформування про затвердження документа державного планування;
6. Етап - моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

2. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ПРОГРАМИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ З РОЗВИТКУ ГАЛУЗІ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024-2030 РОКИ, ЗВ'ЯЗОК З ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Регіональна програма з розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024 – 2030 роки (далі – Програма) розроблена Департаментом аграрної політики, продовольства та земельних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, відповідно до:

- Закону України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»;
- Закону України «Про тваринний світ»;
- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»,
- Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»,
- Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 №402-р;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»;
- Морської природоохоронної стратегії України, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 № 1240-р.

Метою Регіональної програми є створення сприятливих умов для забезпечення ефективного розвитку галузі рибного господарства в Одеській області, сталого зростання біорізноманіття та обсягів вилову риби, інших водних біоресурсів, забезпечення внутрішнього ринку широким асортиментом риби та якісною рибною продукцією з вітчизняної сировини, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності у рибному господарстві, забезпечення дієвого державного контролю за використанням і охороною водних біоресурсів.

Основними проблемними питаннями рибогосподарського комплексу області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- виснаження промислових запасів більшості цінних промислових видів водних біоресурсів (лящ, судак, тарань (плітка), щука та інші), низький рівень їх природного та штучного відтворення, що призводить до зниження біорізноманіття;

- негативний антропогенний вплив на водні екосистеми через гідробудівництво, зміни клімату та їх забруднення;
- зменшення площ нерестовищ у дельті Дністра та Дністровському лимані;
- високий рівень «тіньового» сектору у рибному господарстві;
- високий рівень імпортозалежності внутрішнього товарного ринку водних біоресурсів та виробленої з них продукції;
- відсутність ефективного захисту ринку рибної продукції від контрафактної продукції;
- відсутність ефективних механізмів залучення інвестицій у галузь для збільшення виробництва продукції, стимулювання економічного розвитку галузі та зростання конкурентоспроможності виробництва водних біоресурсів та виробленої з них продукції в Україні;
- недосконалість процедури орендних відносин, малоефективне використання окремих рибогосподарських водойм, завищена та нефіксована ставка податку (відсотків нормативної грошової оцінки), яка варіює від до 3 до 12 % по області;
- відсутність паспортів водних об'єктів по більшості водойм області;
- недостатнє наукове забезпечення галузі;
- недосконалий механізм державної підтримки галузі.
- значний моральний та фізичний рівень зносу основних фондів.

Рівень добування (вилову) водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах Одеської області у 2021 році склав близько 5244,7 тонн, із них суб'єктами аквакультури - 231,773 тонн, спеціальними товарними рибними господарствами – 2986,199 тонн, у внутрішніх водних об'єктах згідно виділених квот – 2026,728 тонн. В умовах значно знизилась обсяги вилову судака, ляща, щуки. Разом з тим, обсяги вилову карася значно зросли, та в деякі роки склали біля 2000 тонн. Це пов'язано з тим, що значно зменшуються площі природних нерестилищ основних промислових видів риб. Карась є невибагливим до умов відтворення, і тому він витісняє інші види.

З метою підвищення рибопродуктивності на крупних рибогосподарських водоймах області утворені спеціалізовані товарні рибні господарства (СТРГ) загальною площею 79.481 тис га. Щорічно в зазначені водойми, згідно Режимів СТРГ, повинно вселятися 39 млн. штук молоді цінних видів риб, що позитивно впливає на стан поповнення їх запасів та збільшення вилову.

Одеська область має розвинену мережу ставкових господарств. Загальна площа нагульних ставків 7 великих ставкових господарств, побудованих за проектами, майже 2000 га. Три ставкових господарства мають статус племрозплідників.

Разом із тим обсяги продукції товарної риби у цих господарствах вкрай низькі (2012р. - 653 тонни, 2021 – 57,811 тонн). Значним резервом

збільшення продукції ставкової риби є використання для цілей рибництва орендованих водойм.

На території області знаходяться унікальні водойми для промислу річкового рака - Дністровський лиман, озера Ялпуг та Кугурлуй, які у 80-х роках забезпечували 80% загальнодержавного вилову річкових раків (600 тонн). Після періоду депресії популяції річкових раків у останні роки почали відновлюватися, але їх запаси використовуються неефективно. У 2021 році вилов склав лише 9,644 тонн.

Напрями діяльності та заходи регіональної Програми «Розвиток галузі рибного господарства Одеської області 2024-2030 роки»:

- проведення аналізу та планування потреб області у рибопосадковому матеріалі;
- зариблення природних водойм;
- розчистка нерестилиць, днопоглиблювальні роботи у протоках і єриках;
- викошування водної рослинності;
- проведення інвентаризації земельних ділянок та паспортизації водних об'єктів для передачі в оренду;
- врегулювання питання ставок орендної плати;
- впровадження просторового планування та виділення зон для ведення аквакультури та марикультури;
- зариблення річки Дунай осетровими видами риб;
- Придбання плавзасобів та пального для проведення природоохоронних заходів;
- здешевлення вартості придбання плідників та рибоводного обладнання;
- проведення наукових досліджень щодо вивчення запасів промислових видів риб.

Обсяги вселення цінних видів риб у природні водойми Одеської області на 2024-2030 роки

тис.екз

Назва водойми	Площа водойми, тис.га	Вид риби	Вікова стадія	Обсяги вселення по роках							
				2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Всього
I. Природні водойми											
Дністровський лиман	42,0	короп	однорічка	500	600	700	800	800	1000	1000	5400
		рослиноїдні	цьоголітка	700	900	1000	1200	1200	1500	1500	8000
р. Дунай		осетрові	цьоголітка	200	300	400	500	500	700	700	3300,0
р.Дністер		осетрові	цьоголітка	100	100	200	200	200	300	300	1400
Всього	42,0			1500	1900	2300	2700	2700	3500	3500	18100

II. Орендовані водойми											
Згідно договорів оренди	11,2	короп	цьоголітка	4500	1060	16800	26400	26400	30000	30000	144700
		рослиноїдні	однорічка	1000	1100	1200	2000	2000	3000	3000	13300
Всього	11,2			5500	1170	18000	28400	28400	33000	33000	158000
III. Ставкові господарства											
Побудовані за проектами	2,0	короп	цьоголітка	2600	2800	3000	3200	3200	3500	3500	21800
		рослиноїдні	однорічка	1000	1100	1200	2000	2000	3000	3000	13300
Всього	2,0			3600	3900	4200	5200	5200	6500	6500	35100
IV. Спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ)											
Згідно затвержених режимів	70,5	короп	цьоголітка	3300	3300	3300	3500	3500	3700	3700	24300
		рослиноїдні	цьоголітка	9550	9550	9550	10500	10500	12000	12000	73650
		карась	цьоголітка	1100	1100	1100	1300	1300	1500	1500	8900
		піленгас	цьоголітка	1120	1120	1120	1150	1150	1200	1200	8060
		карась	цьоголітка	700	700	700	800	800	1000	1000	5700
Всього	70,5			1577	1577	15770	17250	17250	19400	19400	120610
Разом	125,7			2637	3327	40270	53550	53550	62400	62400	331810

**Вартість заходів із вселення цінних видів риб у природні водойми
Одеської області на 2024- 2030 роки**

тис. грн

Назва водойми	Площа водойми, тис.га	Вид риби	Вікова стадія	Обсяги вселення по роках							Всього
				2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
I. Природні водойми											
Дністровський лиман	42,0	короп	однорічка	750,00	900,00	1050,00	1200,00	1200,00	1500,00	1500,00	8100,00
р. Дунай		рослиноїдні	цьоголітка	700,00	900,00	1000,00	1200,00	1200,00	1500,00	1500,00	8000,00
р. Дністер		осетрові	цьоголітка	10000,00	15000,00	20000,00	25000,00	25000,00	35000,00	35000,00	165000,00
Всього	42,0			5000,00	5000,00	10000,00	10000,00	10000,00	15000,00	15000,00	70000,00
Всього				16450,00	21800,00	32050,00	37400,00	37400,00	53000,00	53000,00	251100,00
II. Орендовані водойми											
Згідно договорів оренди	11,2	короп	цьоголітка	4800,00	11400,00	18000,00	28300,00	28300,00	32100,00	32100,00	155000,00
		рослиноїдні	однорічка	1400,00	1500,00	1700,00	2800,00	2800,00	4200,00	4200,00	18600,00
Всього	11,2			6200,00	12900,00	19700,00	31100,00	31100,00	36300,00	36300,00	173600,00
III. Ставкові господарства											
Побудовані за проектами	2,0	короп	цьоголітка	2800,00	3000,00	3200,00	3400,00	3400,00	3800,00	3800,00	23400,00
		рослиноїдні	однорічка	1400,00	1500,00	1700,00	2800,00	2800,00	4200,00	4200,00	18600,00
Всього	2,0			4200,00	4500,00	4900,00	6200,00	6200,00	8000,00	8000,00	42000,00
IV. Спеціальні товарні рибні господарства (СТРГ)											
Згідно затвержених режимів	70,5	короп	цьоголітка	3500,00	3500,00	3500,00	3800,00	3800,00	4000,00	4000,00	26100,00
		рослиноїдні	цьоголітка	9500,00	9500,00	9500,00	10500,00	10500,00	12000,00	12000,00	73500,00
		карась	цьоголітка	800,00	800,00	800,00	950,00	950,00	1050,00	1050,00	6400,00
		піленгас	цьоголітка	800,00	800,00	800,00	850,00	850,00	900,00	900,00	5900,00
Всього	70,5			750,00	750,00	750,00	850,00	850,00	1100,00	1100,00	6150,00
Всього	70,5			15350,00	15350,00	15350,00	16950,00	16950,00	19050,00	19400,00	118050,00
Разом	125,7			42200,00	54550,00	72000,00	91650,00	91650,00	116350,00	116700,00	584750,00

Прогнозні показники вилову риби та інших водних біоресурсів і продукції аквакультури у рибогосподарських водних об'єктах області та Чорному морі на 2024-2030 роки*								
								ТИС. ТОНН
№	Водні об'єкти	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1.	Чорне море**							
2.	Внутрішні водойми в яких промисел здійснюється на основі аукціонів	1,50	1,60	1,70	1,70	1,80	1,90	2,00
3.	Водойми, на яких введено режими спеціального товарного рибного господарства	5,10	5,10	5,10	5,10	5,20	5,20	5,30
4.	Внутрішні водойми (ставки, водосховища), які знаходять у оренді	0,80	0,80	1,80	1,80	2,80	3,00	3,20
5.	Ставкові господарства, які побудовані за проектами	1,00	1,20	1,40	1,60	2,00	2,20	2,40
6.	Марігосподарства***							
	Разом. Без урахування вилову у морі та продукції марігосподарств	8,40	8,70	10,00	10,20	11,80	12,30	12,90

* Щорічні об'єми наведені без урахування вилову водних біоресурсів у Чорному морі, як будуть визначені після закінчення війни, розмінування акваторії моря та визначення промислових запасів

** Прогнозні показники вилову водних біоресурсів у Чорному морі будуть визначені після завершення війни та розмінування морських акваторій

*** Марігосподарства - показники будуть визначені після завершення війни і розмінування акваторії моря

3. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО

Характеристика поточного стану довкілля Одеської області, скорочено наведена у даному звіті відповідно до даних Екологічного паспорту Одеської області за 2022 р. та Регіональної доповіді про стан навколишнього природного середовища в Одеській області у 2022 році.

3.1 Адміністративний устрій

Детально з інформацією щодо адміністративно-територіального устрою Одеської області можна на сайті Міністерства розвитку громад та територій України у вільному доступі за посиланням <https://drive.google.com/file/d/1vxmKCr7fXStC-afp0aUUXHI0NONPMBew/view>.

Одеська область - найбільша за територією область України, розташована на південному заході країни (Рис.1). Одна з найрозвиненіших областей країни в економічному, туристичному, культурному та науковому напрямках. На півночі та сході межує (за годинниковою стрілкою) з Вінницькою, Кіровоградською та Миколаївською областями, омивається водами Чорного моря, на півдні - з Румунією, на заході - із Молдовою.

Одеську область було утворено 27.02.1932 р., коли ЦВК СРСР затвердив постанову IV позачергової сесії ВУЦВК від 09.02.1932 р. про створення на території Української СРР п'яти областей. У 1954 р. до її складу увійшла територія колишньої Ізмаїльської області (територія від Дністровського лиману до р. Дунай).

У рамках реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади (децентралізації) на території Одеської області на початок 2020 року в області було утворено 37 територіальних громад (ТГ), в яких відбулись перші місцеві вибори депутатів та голів. На прямих бюджетних відносинах перебували 31 ТГ. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27.05.2020 № 623-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Одеської області», затверджено перелік спроможних територіальних громад, яким передбачено функціонування на Одещині 91 територіальної громади (ТГ) – 19 міських ТГ, 25 селищних ТГ та 47 сільських ТГ.

Постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів» утворено в Україні 136 районів, у т. ч. в Одеській області – 7 (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1

№	Назва району	Адміністративний центр району	Площа, км ²	Населення, осіб (на 01.01.2022)	Щільність населення осіб/км ²	К-ть міст	К-ть населених пунктів	К-ть громад
1	 <u>Березівський район</u>	м. <u>Березівка</u>	5549,8	104969	18,91	1	226	16
2	 <u>Білгород-Дністровський район</u>	м. <u>Білгород-Дністровський</u>	5155,0	196618	38,14	2	134	16
3	 <u>Болградський район</u>	м. <u>Болград</u>	4518,0	144377	31,96	2	99	10
4	 <u>Ізмаїльський район</u>	м. <u>Ізмаїл</u>	3131,1	204745	65,39	4	52	6
5	<u>Одеський район</u>	м. <u>Одеса</u>	3922,8	1378490	351,4	5	155	22
6	<u>Подільський район</u>	м. <u>Подільськ</u>	7056,5	220786	31,28	4	299	12
7	 <u>Роздільнянський район</u>	м. <u>Роздільна</u>	3572,2	101407	28,39	1	209	9

Рис.1 – Межі території Одеської області

3.2 Фізико-географічне розташування

Область займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла річки Дунай до Тилігульського лиману, а від моря на північ на 250 км.

На півночі Одеська область межує з Вінницькою та Кіровоградською, на сході – з Миколаївською областями, на заході – з Молдовою, а на південному заході – з Румунією. Всього в межах області пролягає 1362 кілометри державного кордону України. Площа Одеської області становить 5,5% території України.

Геополітичне розташування Одещини обумовлене як вигідним транспортно-географічним розміщенням, так і зростаючою активізацією її участі у великих європейських міжрегіональних організаціях - Асамблеї європейських регіонів і Робітничої співдружності придунайських країн. Будучи частиною морського фасаду країни, Одеська область значною мірою сприяє активній участі України в роботі країн-членів Чорноморського економічного співробітництва.

3.3 Природно-кліматичні умови

Клімат області вологий, помірно континентальний. У цілому клімат поєднує риси континентального і морського. Зима м'яка, малосніжна і нестійка; середня температура січня від -2°C на півдні до -5°C на півночі. Для весни характерні похмура погода, тумани у зв'язку з охолоджуючим впливом моря. Літо переважно спекотне, сухе; середня температура липня від 21°C на північному заході до 23°C на півдні, максимальна до $36-39^{\circ}\text{C}$ (в останні роки і більше). Осінь тривала, тепліше весни, в основному хмарна.

Середньорічна температура коливається від $8,2^{\circ}\text{C}$ на півночі до $10,8^{\circ}\text{C}$ на півдні області. Загальна сума опадів 340-470 мм на рік, головним чином випадають влітку (часто у вигляді злив). Число годин сонячного сяйва приблизно 2200 на рік. Тривалість вегетаційного періоду 168-210 діб із загальною сумою температур від 28°C до 34°C .

Взимку переважають північні і південно-західні вітри, влітку - північно-західні і північні. Південна половина області схильна до посух, курних бурь, суховіїв.

3.4 Стан атмосферного повітря

Сучасне виробництво висуває нові складні проблеми, зокрема збереження чистоти одного з найважливіших компонентів біосфери – повітряної оболонки. Останнім часом фактори антропогенного забруднення атмосфери набули глобального характеру.

Одеська область – регіон, що виділяється у господарському комплексі України своїми транспортно-розподільчими функціями, розвинутою промисловістю, інтенсивним сільськогосподарським виробництвом.

Загальна кількість підприємств, що у процесі діяльності впливають на стан атмосферного повітря складає понад 3000 суб'єктів господарювання.

До переліку екологічно-небезпечних об'єктів (найбільших забруднювачів) відносяться наступні підприємства Одеської області:

- ВНС «Головна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Південна» «Інфоксводоканал»; ВНС «Котовська» «Інфоксводоканал»; ВНС «Столбова» «Інфоксводоканал»; ВНС «Жевахова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Шкодова гора» «Інфоксводоканал»; ВНС «Західна» «Інфоксводоканал» – очистка та подача води;

- ПАТ «Одеський припортовий завод» - виробництво міндобрив та переробка аміаку;

- ТОВ «СОЮЗ»; ТОВ «РАФ» - розміщення ТПВ;

- КП «Білгород-Дністровськводоканал»; АТ «Котовськводоканал»; ПАТ «Ізмаїльський целюлозо-картонний комбінат»; ТДВ «Арцизький завод залізобетонних виробів» - міські очисні споруди;

- Одеська дільниця КС-15 Миколаївського управління магістрального аміакопроводу – транспортування аміаку;

- Магістральні газопроводи Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів; Аміакопровід «Тольяті-Горлівка-Одеса» МДП «Трансаміак»; Нафтопровід «Снігурівка Одеса»; Одеське районне нафтопровідне управління: дільниця 10 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 145 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 177 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; дільниця 277 км магістрального нафтопроводу «Кременчуг-Херсон»; дільниця 45-46 км магістрального нафтопроводу «Снігурівка -Одеса»; Нафтопровід «Одеса-Броди»; МНТ (морський нафтовий термінал) «Південний» філії МН «Дружба» ПАТ «Укртранснафта»; ГКС «Березівка» Одеське лінійно-виробниче управління магістральних газопроводів» УМГК «Прикарпаттрансгаз» – транспортування вибухонебезпечних речовин;

- ПАТ «Одеський нафтопереробний завод» - переробка та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- МНТ «Південний» Філія «Південні магістральні нафтопроводи» ПАТ «Укртранснафта» - Переробка вантажів та зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- ГКС «Ананьїв»; ГКС «Тарутине» - зберігання вибухопожежонебезпечних речовин;

- Газопроводи «Кривий Ріг-Одеса»; «Одеса-Кишинів-Рибниця», «Роздільна-Ізмаїл», «Ананьїв-Тирасполь», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Одеса», «Шебелинка-Дніпропетровськ-Кривий Ріг-Ізмаїл» - транспортування газоподібного палива.

Майже три чверті усіх викидів забруднюючих речовин нашого регіону (70,4%) спричинено підприємствами постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря, 15,9% – підприємствами переробної промисловості.

Основними токсичними інгредієнтами, якими забруднювалось повітря від стаціонарних джерел, були метан (72 % від сумарних обсягів), речовини у вигляді твердих суспендованих частинок (8,1%), оксид вуглецю (9,1%), діоксид азоту (4,3%), діоксид сірки (2,3%), неметанові леткі органічні сполуки (1,9%), аміак (1,8%). Більше половини усіх викидів забруднюючих речовин області припадало на м. Одеса.

Негативний вплив на довкілля мають викиди діоксиду вуглецю. Це парниковий газ, який затримує інфрачервоне випромінювання земної поверхні, що призводить до глобального потепління на планеті.

Динаміка обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря за 2022 рік та два попередніх наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік
1	3	4	4
Загальна кількість (одиниць) дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря, виданих у поточному році суб'єкту господарювання, об'єкт якого належить до:	264	268	126
другої групи	58	30	24
третьої групи	206	238	102
Викиди забруднюючих речовин та парникових газів від стаціонарних джерел, тис.т	42,6	-	-
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на км ² , т	1,28	-	-
Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел у розрахунку на одну особу, кг	17,9	-	-

Загальна довжина залізничної мережі області майже 1100 км, її обслуговує 100 залізничних станцій. Одещину перетинає також 7 автомагістралей. Внаслідок інтенсивного руху транзитного автотранспорту через населені пункти, а також в зв'язку із збільшенням кількості транспортних засобів у місцевих жителів, спостерігається забруднення атмосферного повітря викидами вихлопних газів. Вихлопні гази містять певну кількість (залежно від палива, типу двигуна та його технічного стану) токсичних і шкідливих компонентів не тільки для людського організму, а й для всього довкілля.

Зменшення цього впливу можливе шляхом удосконалення схем руху, будівництвом об'їзних шляхів, розташування майданчиків для паркування автомобілів, покращення якості пального, покращення якості автодоріг.

З метою оцінки можливого впливу забруднення атмосферного повітря на стан здоров'я населення в населених пунктах області ДУ «Одеський

обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» проводився постійний моніторинг за станом його якості.

Лабораторний контроль атмосферного повітря проводився на території житлової забудови 49 населених пунктів, у тому числі на території 18 сільських населених пунктів. лабораторні дослідження здійснювалися на визначення 27 забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

На протязі 2022 року у рамках програми соціально-гігієнічного моніторингу була досліджена 2001 проба атмосферного повітря, у тому числі на території житлової забудови міст Одеса, Ізмаїл, Подільськ, Білгород-Дністровський, Роздільна, Южне, Кілія, Біляївка, Балта, Березівка, Овідіополь, Рені, Болград, Любашівка було відібрано та досліджено 1818 проб, на території сільських населених пунктів-183 проби атмосферного повітря, перевищення граничнодопустимих концентрацій відсутні.

Перевищення максимально-разових граничнодопустимих концентрацій було виявлено у 19 пробах на маршрутних постах, розташованих поруч з автомагістралями з високою щільністю руху транспорту м. Одеса (до 10000-15000 од/год) по вмісту окису вуглецю, діоксиду азоту (максимальна концентрація – 1,24 ГДК та 1,32 ГДК відповідно).

Перевищень ГДК в рекреаційних зонах міста не виявлено.

Перевищень ГДК таких специфічних для промисловості міста речовин, як аміак, бензол, марганець, хлорид водню, сірководню в ході моніторингу виявлено не було.

Моніторинг за станом атмосферного повітря також здійснювався пересувною екологічною лабораторією КП «Муніципальний центр екологічної безпеки» Одеської міської ради в затверджених точках контролю, розміщених на перехрестях транспортних магістралей міста, на кордонах санітарно-захисних зон потенційно-небезпечних об'єктах м. Одеси, в прибережній зоні, а також в парках і скверах, відповідно до затвердженого плану графіку.

Спостереження проводилися з автоматичним відбором проб та вимірами концентрацій газоаналізаторами з 8 забруднюючими речовинами (оксид вуглецю, озон, сірководень, аміак, діоксин сірки, пил, діоксин азоту та вуглеводні).

За звітний період виконано 3189 спостережень з автоматичним відбором проб та 24862 визначення концентрацій забруднюючих речовин у встановлених точках на території міст.

В прибережній зоні, а також в парковій зоні міста моніторинг показав мінімальний вміст забруднюючих речовин в атмосферному повітрі.

Громадськості відкрито онлайн доступ до результатів вимірювань на офіційному веб-сайті: <http://ecology.odessa.gov.ua> у розділі «Моніторинг довкілля».

Радіаційне забруднення атмосферного повітря

В межах системи моніторингу ДУ «Одеський обласний лабораторний центр МОЗ України» у 2022 році досліджено 260 проб атмосферного повітря на радіаційне забруднення. Відхилень від фонових значень не виявлено. Максимальна бета-активність проб спостерігається на контрольній ділянці №1 (м. Одеса), що може бути пов'язано з загальним запиленням великого міста.

Згідно постанови Кабінету Міністрів України від 30 березня 1998 р. №391 для визначення радіаційної обстановки запроваджено щоденний моніторинг експозиційної дози гамма-випромінювання на території м. Одеси та районів області. В м. Одесі було встановлено 10 контрольних точок.

В районних центрах виміри проводилися у містах проживання і відпочинку населення не менше ніж у 3-х контрольних точках населеного пункту.

Всього за 2022 рік проведено 30 000 моніторингових досліджень за гаммафоном (експозиційної дози гамма-випромінювань). Середні значення потужності експозиційної дози гамма-випромінювання коливаються від 0,06 до 0,16 мкЗв/годину, що не перевищує допустимі рівні.

Радіаційний фон на території області складає 11-14 мкР/год., що відповідає природному фону багаторічних спостережень.

3.5 Водні ресурсів

Водні ресурси області складаються з запасів підземних та поверхневих вод. Запаси поверхневих вод на території області розподіляються нерівномірно. Північна та центральна частини території характеризуються обмеженими запасами води, а південь та захід, які тяжіють до річок Дністер та Дунай, мають великий запас води.

Станом на 01.01.2022 на території Одеської області нараховується 3147 водозаборів, які належать 2236 водокористувачам. Загальна кількість водопунктів складає 5951 у тому числі артезіанських свердловин – 5748, шахтних колодязів – 193, джерельних каптажів – 9.

За підсумками 2022 року загальна протяжність водопровідних мереж в Одеській області становить 10162,1 км, з них у ветхому та аварійному стані – 3053,3 км, що становить 30,05 % від загальної протяжності. Протяжність каналізаційних мереж складає 1886,4 км, з них у ветхому та аварійному стані – 857,3 км, що становить 45,4 % від загальної протяжності.

Однак, забезпеченість підземними водами якісною питною водою у цілому по області становить близько 30 %. Питне водопостачання області майже на 80 % забезпечується за рахунок поверхневих джерел, тому якість води у поверхневих водних об'єктах є вирішальним чинником санітарного та епідеміологічного благополуччя населення.

Одеський водопровід одержує воду з поверхневих джерел річок Дністер, Ізмаїльський район з ріки Дунай, Болградський район з озера

Ялпуг. Всі інші населені пункти користуються водою з підземних джерел.

На території Одеського регіону за особливостями водокористування та умовами водозабезпеченості у межах існуючих річкових басейнів можна виділити п'ять водогосподарських районів, а саме:

1. Північний водогосподарський район охоплює територію Подільського району (колишні Ананівський, Балтський, Кодимський, Подільський, Окнянський, Любашівський і Савранський адміністративних районів). На території зазначених районів налічується 1079 артсвердловин, з них 786 (73 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Підземні джерела районів є основним джерелом водопостачання і оцінюються, як придатні для питного водокористування.

2. Центральний водогосподарський район охоплює території Березівського району та Роздільняського району (колишні Великомихайлівський, Миколаївський, Захарівський та Ширяївський адміністративні райони). На території зазначених районів налічується 1155 артсвердловин, з них 796 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані. Мінералізація підземних вод, головним чином верхньосарматських (розвідані горизонти, на які бурять свердловини для споживання води на питні потреби) водоносних горизонтів артезіанського басейну підвищена, але вони являються єдиним джерелом водопостачання.

3. Приміський (Придністровський) водогосподарський район охоплює території міст Одеса, Чорноморськ, Южний, Теплодар, Білгород-Дністровський та Білгород-Дністровського, Одеського, Роздільняського районів (колишні Біляївський, Лиманський, Іванівський, Овідіопольський та Роздільнянський адміністративних райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дністер та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 2338 артсвердловин, з них 1397 артсвердловин (60 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

4. Південно-Західний водогосподарський район охоплює територію Болградського та Білгород-Дністровського району (колишні Арцизький, Саратський, Тарутинський і Татарбунарський адміністративних райони) та характеризується у цілому незадовільною водогосподарською ситуацією та відсутністю надійних джерел водопостачання – розвідані підземні води мають високу мінералізацію. На території зазначених районів налічується 796 артсвердловин, з них 470 (59 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

5. Придунайський водогосподарський район охоплює територію міста Ізмаїл та Болградського, Ізмаїльського районів (колишні Болградський, Ізмаїльський, Кілійський і Ренійський адміністративні райони). Забір води для питного водопостачання здійснюється з річки Дунай та підземних водоносних горизонтів. На території зазначених районів налічується 296

артсвердловин, з них 204 (69 %) знаходяться у незадовільному технічному стані.

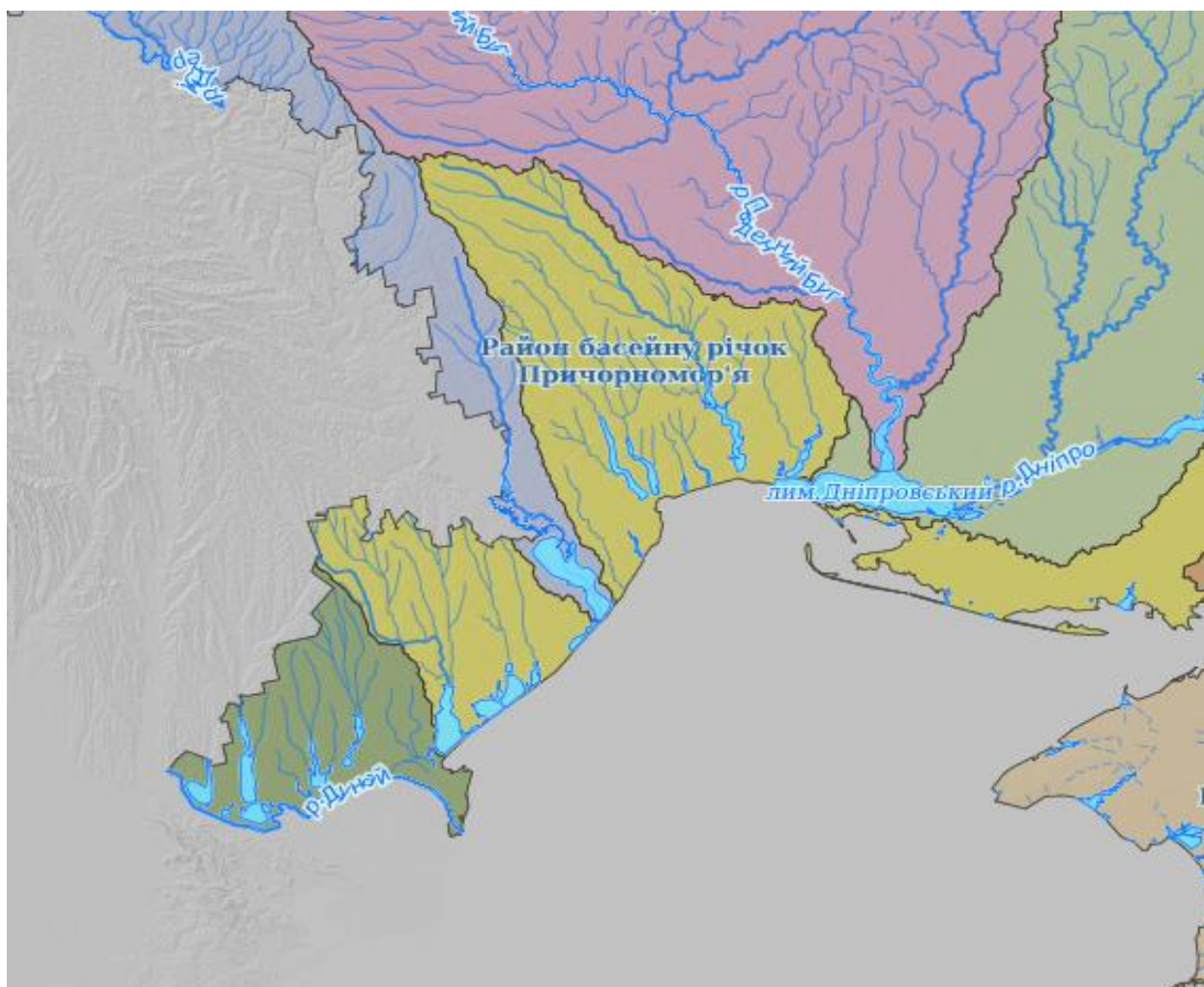

Рис.2 – Викопіювання з Геопорталу Державний водний кадастр України

Основними забруднювачами водних ресурсів являються: ТОВ «Інфокс» філія «Інфоксводоканал», КП «Чорноморськводоканал», КП «Водоканал» м. Арциз, КВЕП «Подільськводоканал», КП «Білгород-Дністровськводоканал», Затоківське ВУЖКГ, КП «Балтаводоканал», ПАТ «Целюлозно-картонний комбінат», МКП «Теплодарводоканал» та інші.

Основними забруднювачами поверхневих вод є підприємства житлово-комунального господарства.

Дослідження фізико-хімічних показників якості води проводились лабораторією моніторингу вод та ґрунтів БУВР річок Причорномор'я та нижнього Дунаю. Інформація щодо проведених досліджень якості поверхневої водинаведена в таблиці 2.3

Інструментально-лабораторний контроль якості поверхневих вод

Таблиця 2.3

Назва водного об'єкту	Кількість державних моніторингових створів спостереження, од		Відібрано та проаналізовано проб води, од.*	Кількість показників, одиниць**	Кількість випадків та назва речовин з перевищенням ГДК, од.
	усього	у тому числі з перевищенням ГДК			
Басейн р. Дністер					
р. Дністер	2	2	24 (фізхім) та 24 (пріор.)	614 фіз.-хім. та 1464 пріоритетних ЗР	19 (ХСК, циперметрин, алахлор, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Ягорлик	1	1	11 (фізхім) та 11 (пріор.)	286 фіз.-хім. та 671 пріоритетних ЗР	8 (ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr)
р. Білочі	1	1	11 (фізхім) та 11 (пріор.)	286 фіз.-хім. та 671 пріоритетних ЗР	15 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr, бензо(b)флуорантен)
Кучурганське водосховище	2	2	20 (фізхім) та 20 (пріор.)	520 фіз.-хім. та 1220 пріоритетних ЗР	79 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
р. Турунчук	1	1	10 (фізхім) та 10 (пріор.)	260 фіз.-хім. показників та 610 пріоритетних ЗР	14 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, СПАР, Zn,Cr)
Дністровський лиман	1	1	11(пріор.)	671 пріоритетних ЗР	17 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, Cu,Zn,Cr)
Басейн р. Дунай					
р. Дунай	8	8	33 (фізхім) та 90 (пріор.)	880 фіз.-хім. та 4819 пріоритетних ЗР	81 (ХСК, БСК ₅ , Fe, циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr, бензо(g,h,i)перілен)
водосховище Ялпуг-Кугурлуй	3	3	12 (фізхім) та 34 (пріор.)	312 фіз.-хім. та 2074 пріоритетних ЗР	60 (мінералізація, ХСК, циперметрин Cu,Zn,Cr))
водосховище Китай	1	1	12 (пріор.)	732 пріоритетних ЗР	34 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Cu,Zn,Cr, циперметрин)
водосховище Кагул	1	1	11 (пріор.)	671 пріоритетних ЗР	16 (ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Cu,Zn,Cr)
водосховище Катлабух	2	2	20 (пріор.)	1220 пріоритетних ЗР	65 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
р. Великий Ялпуг	1	1	5 (фізхім) та 5 (пріор.)	130 фіз.-хім. та 305 пріоритетних ЗР	7 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин Cu,Zn,Cr)
р. Киргиж-Китай	1	1	7 (фізхім) та 7 (пріор.)	182 фіз.-хім. та 427 пріоритетних ЗР	37 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , Fe, NH ₄ , циперметрин, флуорантен, цибутрин, бензо(b)флуорантен, бензо(k)флуорантен, бензо(g,h,i)перілен Cu,Zn,Cr)
р. Карасулак	1	1	10(пріор.)	610 пріоритетних ЗР	21 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, бензо(b)флуорантен,

					бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, цибутрин, Zn,Cr)
р. Нерушай	1	1	12(пріор.)	732 пріоритетних ЗР	15 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Zn,Cr)
р. Ташбунар	1	1	5(пріор.)	305 пріоритетних ЗР	8 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ Cu,Zn,Cr)
озеро Саф'яни	1	1	1(пріор.)	61 пріоритетних ЗР	8 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, цибутрин, Cu,Zn,Cr)
Басейн річки Південний Буг					
р. Кодима	1	1	11(пріор.)	671 пріоритетних ЗР	7 (циперметрин, Cu,Cr, цибутрин)
Басейн річок Причорномор'я					
р. Каплань	1	1	7 (фізхім) та 7 (пріор.)7 (пріор.)	133 фіз.-хім. та 122 пріоритетних ЗР	13 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, Zn,Cr)
р. Чага	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	34 (мінералізація, ХСК, СПАР, БСК ₅ , Fe, флуорантен, NH ₄ , бензо(а)пірен, цибутрин, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Zn)
р. Когильник	1	1	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 488 пріоритетних ЗР	42 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, NH ₄ , Cu,Zn, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин)
р. Сарата	1	1	7 (фізхім) та 4 (пріор.)	185 фіз.-хім. та 244 пріоритетних ЗР	26 (мінералізація, ХСК, БСК ₅ , СПАР, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Zn,Cr;)
р. Хаджидер	2	2	11 (фізхім) та 8 (пріор.)	289 фіз.-хім. та 976 пріоритетних ЗР	43 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, NH ₄ , СПАР, циперметрин, Zn,Cr; низький розчинений кисень у травні, вересні)
Водосховище Сасик	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	30 (мінералізація, БСК ₅ , ХСК, циперметрин, бензо(г,н,і)перілен, Zn,Cr)
р. Алкалія	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	11 (ХСК, мінералізація, циперметрин, Zn,Cr)
р. Великий Куяльник	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	1(мінералізація, ХСК, тетралорметан)
р. Тилігул	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	12(ХСК, мінералізація, флуорантен, бензо(в)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,н,і)перілен, циперметрин, Cu,Zn,Cr)
Хаджибейський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	20 (ХСК, БСК ₅ , мінералізація, флуорантен, циперметрин,

					бензо(а)пірен бензо(б)флуорантен, бензо(к)флуорантен, бензо(г,х,і)перілен) Cu,Zn,Cr)
Тилігульський лиман	1	1	8 (пріор.)	488 пріоритетних ЗР	14 (мініралізація, ХСК, БСК ₅ , циперметрин, тетрахлорметан, Cu,Zn,Cr)

3.6 Земельні ресурси, ґрунти та надра

Земельні ресурси Одеської області (3331,38 тис. га) характеризуються надзвичайно високим рівнем освоєння.

Найбільшою є питома вага земель сільськогосподарського призначення – 2588,18 тис. га, з них рілля – 2077,042 тис. га. У структурі земель землі сільськогосподарського призначення займають 77,69 %, у тому числі рілля – 62,35 %.

Землі громадського призначення займають 30,5 тис. га.

Площа земель оздоровчого призначення становить 2,0 тис. га, а площа рекреаційного призначення – 4,5 тис. га.

Землі лісогосподарського призначення, ліси та інші лісовкриті площі займають 223,4 тис. га або 6,7 % території області.

Землі водного фонду займають 210,73 тис. га або 6,33 % території області, в тому числі природні водотоки (річки та струмки) – 15,3 тис. га, озера та лимани – 167,2 тис. га, ставки – 12,1 тис. га, штучні водосховища – 7,6 тис. га, штучні водостоки (канали, колектори, канами) – 8,4 тис. га.

Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики займають 31,7 тис. га.

До порушених земель віднесено 2,4 тис. га (з них не використовуються у виробництві 1,5 тис. га).

Землі, що використовуються для транспорту та зв'язку, в цілому по Одеській області займають 25,1 тис. га.

Площа земель під твердими побутовими відходами складає 0,5 тис. га, з яких більша частина не відповідає екологічним нормам.

Структура земельного фонду регіону наведена в таблиці 3.4.

Структура земельного фонду Одеської області

Категорія земель та види земельних угідь	2020		2021		2022	
	всього, тис.га	% до загальної площі території	всього, тис.га	% до загальної площі території	всього, тис.га	% до загальної площі території
1	4	5	6	7	10	11
Загальна територія, у т.ч.	3331,40	100,00	3331,40	100,00	3331,38	100,00
1. Сільсько-господарські угіддя	2591,60	77,80	2588,22	77,69	2588,22	75,56
рілля	2075,3	62,30	2076,97	62,35	2077,04	62,34
перелоги	27,40	0,82	27,18	0,82	27,18	0,82
багаторічні насадження	86,50	2,60	82,331	2,47	82,29	2,47
сіножаті і пасовища	402,40	12,08	401,75	12,06	401,67	12,06
2. Ліси та інші лісовкриті площі	222,99	6,70	223,36	6,70	223,41	6,71
з них вкриті лісовою рослинністю	199,8	6,00	200,245	6,01	200,20	6,01
3. Забудовані землі	131,16	3,90	134,14	4,03	134,14	4,02
4. Відкриті заболочені землі	73,30	2,20	77,2	2,32	76,97	2,31
5. Відкриті землі без рослинного покриву або з незначним рослинним покривом (піски, яри, землі зайняті зсувами, щебенем, галькою, голими скелями)	33,80	1,01	30,79	0,92	31,03	0,93
6. Інші землі	278,55	8,36	277,69	8,34	277,65	8,33
Всього земель (суша)	3120,80	93,68	3120,66	93,67	3120,65	93,67
Території, що покриті поверхневими водами	210,6	6,32	210,74	6,33	210,73	6,33

Найважливішою і найбільш поширеною ґрунтоутворюючою породою на території області є лес (рис.3). У лесостеповій частині ґрунтовий покрив досить різноманітний. Але більшу частину Одеського лісостепу вкривають середньогумусні чорноземи (вміст гумусу 5-8%). У багатьох містах трапляються невеличкими острівцями опідзолені сірі і деградовані ґрунти. У долинах рік поширені піщані алювіально-лучні ґрунти. Різноманітність ґрунтів у лісостеповій частині області пояснюється тим, що в минулому ґрунти тут утворилися, як під лісовою, так і під трав'янистою рослинністю. Для всіх ґрунтових комплексів одеського лісостепу характерна природна родючість.

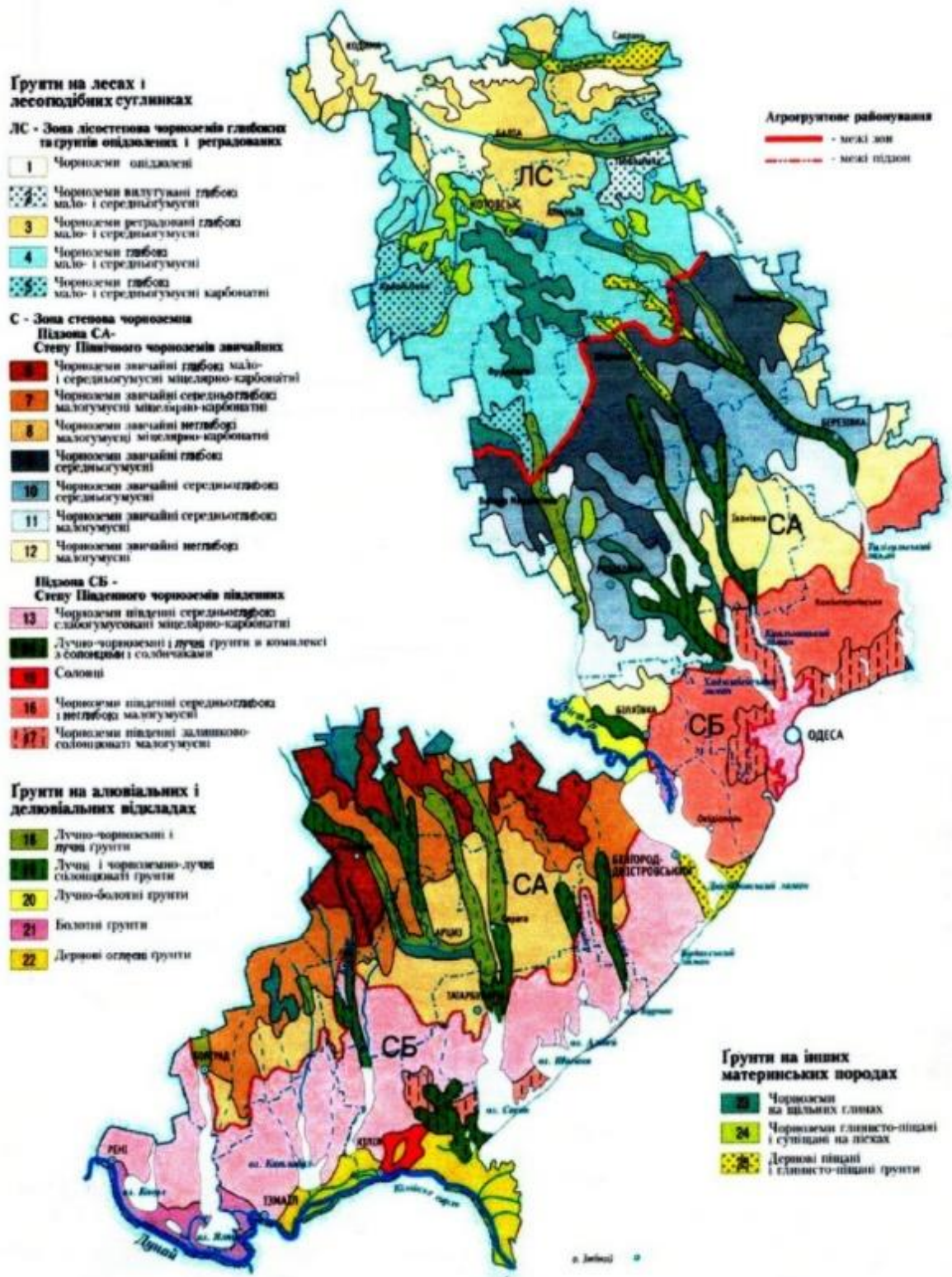

Рис.3 – Карта ґрунтів Одеської області

Степ займає більшу частину території області, ґрунтознавці поділяють його на південний, або сухий (приморська смуга) і центральний. Центральний степ на півночі межує з лісостепом. На півдні його межа проходить по лінії Роздільна –Березівка. Тут на лесових материнських породах найбільш поширений звичайний середньогумусний чорнозем, який відрізняється від типового меншим гумусним горизонтом, вміст гумусу в ньому 6-7,5%. У

південному, або сухому степу на вододілах найбільш поширений звичайний південний малогумусний чорнозем (вміст гумусу 4-4,5%). Південні чорноземи на захід від Одеси мають товщу гумусних горизонтів 55-60см. У задністрівській частині області більшу частину території займають також південні чорноземи. У крайньому північно-західному кутку її досить поширені глибокі середньогумусні чорноземи. На південний схід до лінії с. Червоноармійське (Болградський район) – Нова Іванівка-Роца (Тарутинський район) – Старокозаче поширені звичайні малогумусні чорноземи. У прибережній смузі від озера Сасик до Дністрівського лиману ґрунти в основному солонцюваті. У заплавах Дунаю і Дністра поширені мулуваті-болотні в комплексі з торфово-болотними.

Мінерально-сировинна база області майже на 80 % складається із сировини для виробництва будівельних матеріалів. Найбільш важливими видами є: цементна сировина, керамзитова сировина, камінь будівельний, вапняк для опіку, піски.

Найбільше розповсюдження мають тверді нерудні корисні копалини місцевого значення: піски, суглинки, гравій, галька, граніти, які використовуються як будівельні матеріали чи сировина для їх виробництва. За даними Причорноморського ДРГП на території області налічується 145 родовищ корисних копалин, що застосовуються у будівництві та знаходяться на Державному балансі родовищ корисних копалин, з яких розробляються лише 45 родовищ.

Деградація земель – природне або антропогенне спрощення ландшафту, погіршення стану, складу, корисних властивостей і функцій земель та інших органічно пов'язаних із землею природних компонентів (Закон України «Про охорону земель»). Стан консервації земель наведено у таблиці 3.5.

Консервація земель Одеської області

Таблиця 3.5

Рік	Вид земель, що потребує консервації	Усього на початок року		Проведено консервацію		Потребують консервації	
		тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території	тис. га	% до загальної площі території
1	2	3	4	5	6	7	8
2020	Одеська область	34,2217	31,07	х	х	34,2217	31,07
2021	Одеська область	22,3326	18,57	х	х	23,3326	18,57
2022	Одеська область	84,3823	2,53	х	х	84,3823	2,53

Важливість питання ефективного використання та охорони земель сільськогосподарського призначення у Одеській області є одним з найактуальніших, адже в області понад 2,5 млн га сільськогосподарських угідь, у тому числі більш 2 млн га ріллі, більше 80 тис. га виноградників. Контроль щодо охорони земель вимагає невідкладних науково

обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування. Так, з метою організації сільськогосподарського виробництва і впорядкування сільськогосподарських угідь у межах землеволодінь та землекористувань для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращання природних ландшафтів за заявою землевласників або землекористувачів розробляються проекти землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь (ст. 52 Закону України «Про землеустрій»).

3.7 Поводження з відходами

На території Одеської області, відповідно до щорічної звітності за формою № 1-ТПВ, кількість змішаних твердих побутових відходів, зібраних та перевезених підприємствами виконавцями послуг за 2022 рік складає 2,08 млн м³, кількість змішаних твердих побутових відходів захоронених на полігонах та звалищах за 2022 рік складає 2,01 млн м³/ 503,717 тис. т. Послугами з вивезення ТПВ охоплено 72,0 % населення.

Гострою проблемою є питання незадовільного стану майже всіх полігонів та порушень правил їх експлуатації відповідно до норм чинного законодавства. Сміттєзвалища не відповідають нормам екологічної безпеки та потребують реконструкції відповідно до нормативно-правових актів. Сортивальні лінії та інші технології з перероблення твердих побутових відходів в Одеській області відсутні. В області налічується 7 об'єктів перероблення відходів, як вторинної сировини та 32 підприємства зі збору відходів, як вторинної сировини.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють діяльність у сфері поведження з небезпечними відходами на території області:

- ПП «КОНКОРД» (смт. Чорноморське) - ліцензія АГ №507019 від 25.11.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ЕКО-СЕРВІС» (сільрада Шабівська) - ліцензія АЕ №263922 від 14.10.2010р., (необмежений);
- ТОВ «ГРІН-ПОРТ» (м. Одеса) - ліцензія АД №041588 від 31.05.2011р., (необмежений);
- АВАРІЙНО-РЯТУВАЛЬНИЙ ЗАГІН СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ГОЛОВНОГО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ МНС УКРАЇНИ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ(м. Одеса) - ліцензія АД №041590 22.08.2011 (необмежений);
- ТОВ «НАУКОВО-ВИРОБНИЧА КОМПАНІЯ «УКРЕКОПРОМ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 06.09.2016 № 327 «Про видачу ліцензії» (необмежений);

- ДП «ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ МОРСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ПОРТ» (м. Ізмаїл) - ліцензія АЕ №460716 22.02.2015 (необмежений);
- ТОВ «УТІЛЬВТОРПРОМ» (м. Теплодар)- Наказ Міндовкілля України від 12.09.2016 № 336 «Про видачу ліцензії» (безстроковий);
- ПП «ЦЕНТР ЕКОЛОГІЧНОЇ НЕБЕЗПЕКИ» (м. Одеса) - Наказ Міндовкілля України від 14.03.2011 № 75 "Про видачу ліцензії";
- Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини
 - ПП «Арцизький «Вторм-Сервіс» (м. Арциз) - ПЕТ-пляшки;
 - ПП «Артал» (м. Арциз) - металобрухт чорних та кольорових металів;
 - КП «Білгород-Дністровськвторресурси» (м. Білгород-Дністровський) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
 - ФОП Олійник О. В. (сmt. Велика Михайлівка)- макулатура, відходи полімерні;
 - ФОП Холевка Є. М. (сmt. Велика Михайлівка) - макулатура, відходи полімерні, металобрухт
- Іванівський ринок «Привоз» Іванівської РСС (сmt. Іванівка) – макулатура;
- ФОП Будішевський В.В. (с. Дальник) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ПП «Овіком-Мет» (сmt. Овідіополь) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Олімп-Юг ЛТД» (с. Лиманка) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Укрвторсплав» (сmt. Тарутине) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Сібов С. В. (сmt. Тарутине) - макулатура, склотара;
- ФОП Козуб Віктор Анатолійович (с. Старі Маяки) - металобрухт чорних металів;
- Ширяївська райспоживспілка (сmt. Ширяєве) – макулатура;
- Повне товариство «ІЛЛІЧІВСЬКПРОДРЕСУРСИ»(м. Іллічівськ) - макулатура, ПЕТ-пляшки, полімерні вироби, скло, з/б банка, стейч;
- КП «Будинок побуту «Фірма Райдуга» (м. Чорноморськ) – макулатура;
- ФОП Андрух А. В.(м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ФОП Богомолова-Ширяєва В.М. (м. Чорноморськ) - металобрухт чорних металів;
- ВАТ «Втормет» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ПП «Металіст КАА» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ВКФ «Ніка Пласт» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, полімерні вироби;
- ТОВ «ЄП «Вторма Одеса» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ;
- ТОВ «Агростіл ЛТД» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Ферко» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «Техностил» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;

- ПП «Автометком» (м. Одеса) - металобрухт чорних металів;
- ТОВ «ГАМА» (м. Одеса) - полімерні матеріали;
- ТОВ «МП Ефест» (м. Одеса) - макулатура;
- ТОВ «Вторма Одеса Юг» (м. Одеса) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- ТОВ «Полістек» (м. Одеса) - ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- Представництво фірми «Вторма» (м. Южне) - склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса;
- СПД Брагін А. (м. Южне) - скло, склобій, макулатура, ПЕТ-пляшки, поліетилен, пластмаса.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють збирання, заготівлю відходів як вторинної сировини (об'єкти з перероблення відходів як вторинної сировини):

- ПрАТ «Ізмаїльський целюлозно-картонний комбінат» (м. Ізмаїл) - виробництво папіру та картону, виробництво гофротари;
- ПП «Аргумент» (м. Одеса) - виробництво паперової маси (туалетний папір);
- КФ ТОВ «Водограй» (Усатівська сільська рада) - переробка ПЕТ пляшок;
- ТОВ «Отрада» (м. Білгород-Дністровський) - переробка полімерних відходів.

На території Одеської області не впроваджено роздільного збирання небезпечних відходів у складі побутових відходів.

З метою вирішення критичної ситуації, яка склалася з утворенням, накопиченням, зберіганням, переробленням, утилізацією та захороненням відходів між Україною та Європейським Союзом підписна угода про асоціацію, в рамках якої розроблена та реалізується Національна стратегія управління відходами в Україні до 2030 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.11.2017 №820-р.

Одним з основних напрямків реалізації цієї Стратегії є розробка Регіональних планів управління відходами до 2030 року. Регіональний план управління відходами передбачає специфіку регіону, проведення аналізу існуючої системи управління відходами, вибору оптимальної регіональної системи управління відходами (інфраструктура роздільного збирання та перероблення відходів, будівництво сміттесортувальних станцій, сміттєперевантажувальних станцій та регіональних комплексів управління відходами) та практичні заходи, що необхідні для її впровадження.

Відповідно до Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року розроблені Регіональні плани управління відходами до 2030 року погоджуються з Міністерством захисту довкілля та природних ресурсів України та Міністерством розвитку громад та територій України відповідно

до їх компетенції. Затверджений регіональний план управління відходами є підставою для фінансування з державного і місцевих бюджетів.

3.8 Культурна спадщина

В області діє 25 установ обласного підпорядкування: 6 театральновидовищних закладів, 3 обласні бібліотеки, 5 центрів національних культур, 7 музеїв, 3 навчальні заклади культури і мистецтв, а також 6 закладів національного значення.

На території м. Одеса та Одеської області розташовані більше 4500 пам'яток культурної спадщини які презентують період від античності до ХХ ст. Найбільшою є концентрація архітектурних пам'яток в центральній частині Одеси, де розташовані такі визначні пам'ятки як Одеський національний академічний театр опери та балету, Потьомкінські сходи, ансамбль Приморського бульвару, Воронцовський та Шахський палаці, палаці Абаза та Гагаріних, які одночасно є популярними туристичними об'єктами. Не менш цікавими є палаці на території області – Палац Курисів в с. Курисове Лиманського району та Палац-садиба Дубицьких в с. Василівка Біляївського району.

Найбільш визначною архітектурною пам'яткою на території області є комплекс Акерманської фортеці (XIV-XVI ст.) в м. Білгород-Дністровський.

Не менш цікавими є й культові споруди-пам'ятки такі як Мала мечеть в Ізмаїлі, унікальні для південної України дерев'яні храми в Балтському та Кодимському районі, середньовічні Вірменська та Грецька церкви в Білгород-Дністровському та Миколаївська церква в Кілії.

В області реалізуються великі мистецькі проекти, які стали вже традиційними, зокрема: Міжнародний Одеський Корнійчуковський фестиваль дитячої літератури, XXII Міжнародний книжковий фестиваль «Зелена хвиля»; Одеський міжнародний літературний фестиваль; Міжнародний фестиваль сучасного мистецтва «Два дні і дві ночі нової музики»; мистецький марафон «Ніч в філармонії»; Міжнародний музичний фестиваль «Odessa Classics»; Одеський міжнародний кінофестиваль; фестиваль мистецтв «Оksamитовий сезон в Одеській опері», міжнародний джазовий фестиваль «OdessaJazzFest», Всеукраїнський рокфестиваль «Дунайська Січ» (м. Ізмаїл); регіональний етно -фестиваль «Кодима Фест» (с. Івашків Кодимського району).

3.9 Об'єкти природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд Одеської області станом на 01.01.2023 року має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0892га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99 %.

За категоріями об'єкти природно-заповідного фонду Одеської області представлені наступним чином:

- 1 біосферний заповідник (Дунайський біосферний заповідник);
- 3 національних природних парки (Нижньодністровський, «Тузловські лимани», «Куяльницький»);
- 1 зоопарк;
- 1 ботанічний сад;
- 2 регіональних ландшафтних парки («Ізмаїльські острови», «Тилігульський»);
- 42 заказника;
- 25 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
- 49 пам'яток природи;
- 4 заповідних урочища.

На територіях та об'єктах природно-заповідного фонду охороняються більше 194 видів представників рослинного і 382 види тваринного світів, які є рідкісними та знаходяться під загрозою зникнення. У північних районах заповідні території представляють переважно дубово-ясеневі і соснові ділянки лісу, паркові насадження колишніх панських маєтків, де ще збереглись історико-культурні об'єкти (парк «Гетьманівський» у смт. Гетьманівка, Кардамичівський).

У центральній, східній і західній частинах області окрім лісових насаджень у природно-заповідному фонді зберігаються ділянки типчаково-ковилово-різнотравного степу, притаманного даній місцевості в минулому. На півдні - це гирлові ділянки найбільших рік України Дунаю і Дністра з їх своєрідним ландшафтом і унікальною острівною системою та мережа причорноморських лиманів (Тилігульський лиман, Тузловська група лиманів (Шагани-Алібей-Бурнас), водосховище Сасик, придунайські озера Кугурлуй і Картал). Ці території включені до світової мережі водно-болотних угідь міжнародного значення, первісні природні комплекси яких зберігаються в Дунайському біосферному заповіднику, Нижньодністровському національному природному парку, національному природному парку «Тузловські лимани», національному природному парку «Куяльницький», регіональних ландшафтних парках «Ізмаїльські острови» і «Тилігульський», заказнику місцевого значення «Лунг». На заповідних територіях дельти Дунаю зустрічаються 63 % птахів, зареєстрованих на території України та 42 види птахів, занесених до Червоної книги України і Європейського Червоного списку. Лише на Тузловських лиманах на великій відстані поки що збереглась не перетвореною унікальна піщана коса зі специфічною біотою, яка з'єднує лимани з Чорним морем та цінні природні комплексив межах НПП «Куяльницький».

Із загальної кількості територій та об'єктів природно-заповідного фонду Одеської області 7 є юридичними особами і мають відповідні адміністрації (Дунайський біосферний заповідник, Нижньодністровський національний природний парк, національний природний парк «Тузловські

лимани», національний природний парк «Куяльницький», регіональний ландшафтний парк «Тилігульський», Одеський зоологічний парк та Ботанічний сад Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова), 37 території та об'єктів знаходиться у віданні державних підприємств лісового господарства, а решта об'єктів знаходиться у віданні установ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я та органів місцевого самоврядування.

Охорона і збереження біологічного та ландшафтного різноманіття є одним з основних пріоритетів природоохоронної політики Одеської області. Для підтримання загального екологічного балансу, збереження найбільш цінних природних комплексів, різноманітності ландшафтів і генофонду рослинного й тваринного світу Одеської області протягом 2022 року проведено комплекс заходів щодо збереження цінних природних екосистем, а саме:

- Указом Президента України від 01 січня 2022 року №3/2022 на території Одеського та Березівського районів Одеської області утворено національний природний парк «Куяльницький» загальною площею 10 800,8867 га;

- Указом Президента України від 02 січня 2022 року №06/2022 розширено територію ботанічного заказника загальнодержавного значення "Староманзирський" на території Болградського району Одеської області на 99 га;

- Одеською обласною радою прийнято рішення від 02.12.2022 №488-VIII щодо зміни меж (розширення) території заповідного урочища місцевого значення «Дністровські плавні» на території Білгород-Дністровського району Одеської області, територію заповідного урочища розширено на 757 га.

До складу екологічної мережі Одеської області (Рис.4) включено землі природно заповідного фонду (ядра екомережі), землі лісового і водного фонду, землі оздоровчого, рекреаційного призначення, території та землі, які є місцями мешкання і зростання об'єктів тваринного і рослинного світу, занесених в червону і Зелену книги України, водно-болотні угіддя, малопродуктивні і деградовані сільськогосподарські землі як сполучні, буферні і відновлювальні елементи екомережі, яри та балки, пасовища і сіножаті.

З міжнародних елементів екомережі на території Одеської області проходять 2 коридори: Нижньо-Дунайський природний регіон (M1) та АзовоЧорноморський (M2).

З елементів національної екомережі України - V природних коридорів: Азово-Чорноморський (I), Прибережно-Дністровський (II), Південно-Український (III), Галицько-Слобожанський (IV); Прибережно-Бузький (V).

З елементів регіонального рівня -14 коридорів: Кодимсько-Савранський (1), Кодимсько-Слобідсько-Байтальський (2), Слобідсько-Ягорлицький (3), Кучурганський (4), Велико-Куяльницький (5), Тилігульський (6), Нижньо-Дунайський (8), Ялпuzький (9), Катлабузький (10), Киргиз-Китайський (11),

Сасик-Когильницький (12), Хаджидерський (13); Чорноморський прибережно-морський (14).

Рішенням Одеської обласної ради від 20.05.2011 № 136-IV затверджено Регіональну схему формування екологічної мережі Одеської області, яка була розроблена Південним науковим центром Національної академії наук України та Міністерства освіти і науки України в рамках науково-дослідної роботи «Розробка регіональної схеми формування екологічної мережі». Протягом 2011-2012 років за рахунок коштів обласного бюджету були проведені науково-дослідні роботи на тему: «Деталізація регіональної схеми формування екологічної мережі Одеської області» для 14 районів Одеської області. У 2020 році в рамках Одеської регіональної комплексної програми з охорони довкілля на 2020-2021 роки, затвердженої рішенням Одеської обласної ради від 20.12.2019 №1165-VII за рахунок коштів обласного бюджету було виконано роботу «Розроблення деталізованої схеми екологічної мережі Одеської області в крупних масштабах (1:50000) для 7 районів Одеської області».

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 №1196 «Про затвердження Порядку включення територій та об'єктів до переліків територій та об'єктів екологічної мережі» та з метою формування, збереження і раціонального використання екологічної мережі Одеської області Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації забезпечено формування Переліку територій та об'єктів екологічної мережі Одеської області.

3.10 Здоров'я населення

В березні 2020 року лікарі Одещини розробили перший в Україні Клінічний протокол діагностики та лікування коронавірусної інфекції COVID-19, який став основою для розробки подальших оновлених протоколів лікуванні пацієнтів із SARS-CoV-2. Одразу була створена Державна комісія з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій в Одеській області, яка і зараз контролює ситуацію поширення інфекції та приймає оперативні рішення.

Наказом Департаменту охорони здоров'я Одеської обласної державної адміністрації від 02 листопада 2021 року № 1052 було визначено 28 опорних лікарень в області для лікування хворих на COVID-19.

Постійно ведеться потужна інформаційно-роз'яснювальна робота серед населення щодо дотримання карантинних норм та використання ЗІЗ та освітня робота з медиками з надання компетенції для надання якісної медичної допомоги хворим на COVID-19.

Офіційним речником для регулярного повідомлення громадськості щодо епідеміологічної ситуації на COVID-19 та загальних заходів реагування в Одеській області став голова Одеської обласної державної адміністрації. На сайті КНП «Центр громадського здоров'я» Одеської обласної ради здійснюється інформаційно-роз'яснювальна робота щодо впровадження

рекомендацій з інфекційного контролю задля забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя та сталих показників здоров'я населення регіону. Здійснюється моніторингова робота стосовно недопущення погіршення епідемічної ситуації щодо інфекційних захворювань, у тому числі гострих кишкових інфекційних захворювань.

На сайті Одеського обласного центру громадського здоров'я постійно, починаючи із спалаху COVID - 19, розміщується законодавча (протоколи, постанови, вказівки), профілактична, просвітницька та навчальна інформація для медиків та громадськості щодо COVID-2019 на окремій платформі (<https://healthcenter.od.ua/coronavirus/>), яка постійно оновлюється. Також дана інформація щотижня надсилається на місцеву владу області та керівників медичних закладів регіону з подальшим поширенням на території.

На початок 2022 року за програмою медичних гарантій в області визначено 243 надавача медичних послуг з них (комунальні – 135, ФОП -82, приватні (без ФОП) -26), якими укладено 409 договорів із НСЗУ про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій.

В області продовжується подальше впровадження доступної вертикально-інтегрованої трьохрівневої системи надання медичної допомоги – відкриття сучасних приймально-діагностичних відділень на базі всіх центральних районних лікарень. Впроваджується новий етап медичної реформи – інфраструктурний, який передбачає об'єднання мережі лікарень однієї області до одного госпітального округу, госпітальний округ – це територія, в межах якої має бути забезпечено доступ до якісної і повноцінної медичної допомоги, яка має надаватись постійно.

Нова мережа закладів охорони здоров'я буде формуватись відповідно до принципу госпітальних округів та поділятиметься на надкластерні, кластерні, загальні та пункти первинної меддопомоги з урахуванням меж адміністративно-територіальних одиниць, географічних особливостей регіону та стану автомобільних доріг, поточних і прогнозованих демографічних показників чисельності населення, структури захворюваності і смертності, оптимальних клінічних маршрутів пацієнтів задля своєчасного доступу до медичної та реабілітаційної допомоги, що ґрунтується на принципах доказової медицини, навантаження на медичних працівників та фахівців із реабілітації.

Продовжується розвиток мережі медичних установ, що надають медичну допомогу хворим з гострим ішемічним інсультом та інфарктами міокарду. 14 закладів охорони здоров'я спеціалізованого і високоспеціалізованого рівня отримали договір із НСЗУ на лікування хворих з інсультом. 7 закладів надають допомогу при лікування гострого інфаркту міокарда.

Продовжується робота центрів телемедичного консультування на базі обласної клінічної лікарні та Єдиної диспетчерської служби «103». Медичний працівник, що працює у віддаленому районі, в режимі 24/7 може отримати консультацію кваліфікованого лікаря-спеціаліста та висновок за даними електрокардіографії, рентгенологічного або ультразвукового дослідження. Всі

райони Одеської області забезпечені діагностичними комплексами, що мають можливість дистанційної передачі медичних даних.

Розвивається мережа лікувальних закладів для допомоги пацієнтам із онкозахворюваннями. У 2022 році 4 заклади уклали договори на лікування онкологічних захворювань із впровадженням методик сучасної хіміотерапії.

Протягом року в області відбувалось подальша розбудова системи паліативної допомоги. 34 заклади підписали договори із НСЗУ на надання цього виду медичної допомоги.

Первинну допомогу населенню області на 01.09.2022 надають 57 самостійних амбулаторно-поліклінічних закладів (без урахування приватних та відомчих установ), серед яких 13 розташовано в Одесі та 44 – на території районів. В області працює 1364 лікарів первинної медичної допомоги. Забезпеченість населення лікарями загальної практики/сімейної медицини на 01.09.2022 утрималась на показнику 5,8 спеціалістів проти 5,5 на 10 тис на кінець 2021 року. 1 974 тис. осіб мають декларацію із лікарем первинної ланки.

У 2022 році в Одеській області пройшли тестування на ВІЛ 132124 особи, з них швидкими тестами 20416 осіб з груп підвищеного ризику щодо інфікування на ВІЛ. В повному обсязі тест-системами для планової серологічної діагностики ВІЛ-інфекції серед вагітних жінок методом ІФА – обстежено 24761 вагітних жінок.

Станом на 01.01.2023 в області АРТ отримують 19796 осіб (що складає 73,4% від загальної кількості ВІЛ-інфікованих осіб з підтвердженим діагнозом, що перебувають під медичним наглядом в ЗОЗ служби СНІДу), з них 19495 осіб – це дорослі люди та 301 дитина (від 0 до 18 років). Усі пацієнти мають доступ до безкоштовного лікування та профілактики опортуністичних інфекцій у ВІЛ-інфікованих та хворих на СНІД. За 2022 рік проведено 404559 лабораторних досліджень біологічного матеріалу від ВІЛ-інфікованих осіб (клініко-імунологічних, гематологічних та вірусологічних), в тому числі досліджень 18417 досліджень зразків крові пацієнтів на вірусну напруженість РНК ВІЛ.

Станом на 01.01.2023р. під медичним наглядом в закладах охорони здоров'я служби профілактики та боротьби зі СНІДом Одеської області перебувають 27993 ВІЛ-інфіковані особи, з них 9109 хворих з діагнозом СНІД. Показник поширеності ВІЛ-інфекції на 01.01.2023р. становить 1183,1 на 100 тис населення та перевищує майже на 7% показник на 01.01.2022 року (1106,2). За 2022 рік було зареєстровано 3855 нових випадків ВІЛ, що становило 163,9 на 100 тис населення.

У 2022 році на диспансерний облік з встановленим діагнозом СНІД всього узято 686 осіб (29,0 на 100 тис населення) та знято з обліку в зв'язку із смертю від СНІДу – 250 осіб (10,6 на 100 тис населення).

Показник захворюваності на туберкульоз серед нових випадків за 2022 рік дорівнює 73,1 на 100 тис. населення (за 2021 рік – 84,9). Абсолютна кількість нових випадків захворювань на туберкульоз складає 1724 осіб. Захворюваність на туберкульоз (нові випадки + рецидиви) за 2022 рік дорівнює 93,7 на 100 тис. населення (за 2021 рік – 105,9 на 100 тис. населення). Усього на

активний туберкульоз та його рецидив захворіло 2208 осіб. Протягом 2022 року захворіло туберкульозом 43 дитини (за 2021 рік – 29) та 22 підлітки (за 2021 рік – 19).

При аналізі даних щодо виявлення туберкульозу методом мікроскопії мазка мокроти на первинному рівні за 2022 рік показник знизився до 0,7% проти 1,4% за 2021 рік, проте залишається більшим ніж середньо український (Україна за 2021 рік 0,4 %). Контингент хворих на усі форми активного туберкульозу 2022 рік складає 122,7 на 100 тис. населення проти 136,7 у минулому році.

В області ефективно впроваджуються заходи щодо зменшення тягаря ВІЛ-інфекції серед випадків туберкульозу, а саме, відсоток нових випадків туберкульозу, що пройшли тестування на ВІЛ серед хворих на туберкульоз за 2022 рік становить 99,7 %. Проведена значна робота по призначенню антиретровірусного лікування пацієнтам з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ. Станом на 01.01.2023 року охоплення АРТ пацієнтів з ко-інфекцією ТБ/ВІЛ складає 95,6% від підлеглих.

Станом на 01.01.23 року в області при лікувально-профілактичних закладах міст та районів, в тому числі і на ФАПх, працює 800 кабінетів щеплень.

Всі кабінети щеплень забезпечені холодильним обладнанням для транспортування та зберігання ІБП з дотриманням умов «холодового ланцюга». Всього в ЛПЗ області в наявності 1122 холодильників, 1129 термосумок, 137 термоконтейнерів.

Проведеним аналізом щеплювальної роботи по області за 2022 рік встановлено, що робота з імунопрофілактики проводилась планово.

Середній показник охоплення рейтинговими щепленнями (середньоарифметичний показник від АКДП-3 до року; Поліо-3 до року, КПК 1 рік, Гепатит В-3 до року, БЦЖ новонароджені) по області складає 80 % (очікуваний 95%). Нижче обласного відсоток охоплення мають Одеський район 78% та Б Дністрівський район 80%, а серед ЛПЗ це ТОВ "Золота нива" 25%, КНП "Гузлівський ЦПМСД" 31,9%, КНП "Одеська обласна клінічна лікарня" 45,4%, КНП "Великодолинський консультативно-діагностичний центр" 46,6%, КНП "Таїровський консультативно-діагностичний центр" 47,7%. Але є території, які працювали значно краще і мають показники вище середнього обласного. Серед таких: Болградський район 113%, Ізмаїльський район 107 %, Подільський район 104%.

За 12 місяців 2022 року в області щепленнями проти дифтерії, кашлюку, правця охоплено 70,2 (95,5 %) дітей першого року життя. На 63,3 % були щеплені діти 6 років. На 59 % були вакциновані діти 16 років. Найнижчий відсоток охоплення серед дітей першого року життя мають такі території: Б Дністрівський район 67,5 %. Але є території, які працювали значно краще і мають показники вище середнього обласного. Серед таких: Подільський район 95,4 % та Ізмаїльський район 93 % райони

Рівень охоплення вакцинацією проти туберкульозу (далі - БЦЖ) новонароджених дітей складає 66,3 % від запланованої цільової групи. Найкращі показники відмічаються у КНП "Тарутинська ЦЛ" 100%, КНП "Любашівська БЛЛ" Любашівської с/р 87%, КНП "Татарбунарська БЛ" 84,4 %, КНП «Березівська ЦМЛ" 77,3%, КНП "Біляївська багатoproфільна лікарня" 72,9%, КНП "Арцизька ЦОЛ" 69,8%, КНП "Кілійська БЛ" Кілійської м/р 69,7 %. Найнижчі показники мають КНП Ізмаїльської м/р "Ізмаїльська МЦЛ" 57,6%, ДОЗ Одеської м/р 56,6%, КНП "Роздільнянська багатoproфільна лікарня" 56,5%, КНП "Білгород-Дністровська МБЛ" 49,60%, КНП "Одеська обласна клінічна лікарня" 45,4%

Середні обласні показники охоплення щепленнями проти кору, епідпаротиту та краснухи дитячого населення складають 66,7 % — діти 1 року та 63 % — діти 6 років. Нижче обласного відсоток охоплення серед дітей першого року життя має КНП "Болградська ЦРЛ" 45,5%, ДОЗ Одеської м/р 48%, КНП "Затоківська АЗПСМ" 48,3%, КНП "Теплодарська ЦМЛ" 54,4%, КНП "Чорноморська лікарня " 54,7%, КНП "Тузлівський ЦПМСД" 58,6%.

За 12 місяців 2022 року проти поліомієліту по області вакциновано 62,3 % дітей до року, ревакциновано у віці 6 та 14 років 58,5 % та 51,7% відповідно. Найнижчі показники охоплення щепленнями проти поліомієліту дітей до року в ТОВ "Золота нива" 14,3%, КП " Мед. лікувально-діагностичний центр "с. Кулевча 15,4%, КНП "Тузлівський ЦПМСД" 20,7%, КНП "Великодолинський консультативно-діагностичний центр" 39%, КНП "ЦПМСД "Фонтанської с/р 46,2%, КНП "ЦПМСД Білгород –Дністровський р/р" 46,4%, КНП "Таїровський консультативно -діагностичний центр" 50,6%. Вище середнього обласного показники отримано в Подільському 102, % та Роздільнянському 98,5 % районах.

4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

Екологічний стан Одеської області. Одеська область площею 33,3 тис. км² (5,5 % території України) займає територію Північно-Західного Причорномор'я від гирла Дунаю до Тилігульського лиману (довжина морської берегової лінії в межах області перевищує 300 км).

Розвідані попередньо чи оцінені прогнозно понад 160 родовищ корисних копалин (піски, суглинки, гравій, галька, граніти, вапняк, нафта, природний газ, залізна руда, фосфорити, кольорові метали, золото, кам'яне та буре вугілля, лікувальні грязі, підземні мінеральні води та ін.), але основна частина розвіданих родовищ знаходиться на орних землях. Відома лікувальна хлоридно-натрієва мінеральна вода «Куяльник» та і інші.

Водні ресурси. У межах області розташовані 1134 річок і струмків (близько 200 малих річок довжиною понад 10 км), 15 прісноводних та морських лиманів (найбільш великі Дністровський, Тилігульський, Хаджибейський, Алібей, Бурнас, Будацький, Куяльницький, Кучурганський), 68 водосховищ, 45 озер (у тому числі Придунайські озера - Ялпуг, Кугурлуй, Катлабух, Китай, Сасик, Кагул, Картал, Саф'яни). Річкова мережа області належить до басейнів Дунаю, Чорного моря, Дністра, Південного Бугу. Водопостачання Одеської області здійснюється як з поверхневих джерел (річки Дністер і Дунай), так і за рахунок підземних джерел (5 664 артезіанських свердловин, із них 3 653 свердловин перебувають у незадовільному стані 64%).

Підвищення рибопродуктивності рибогосподарських водних об'єктів.

Одеська область належить до провідних рибогосподарських регіонів країни. Ловлею риби, риборозведенням та промисловим виробництвом риби займаються понад 100 підприємств та організацій. Область також має мережу ставкових господарств, племрозплідників, рибопереробних заводів, цехів, наукових та педагогічних закладів, які готують кадри для рибної галузі.

На її території налічується 14 великих рибогосподарських водойм, а також біля 1000 ставків та малих водосховищ загальною площею 78644 га. З них для цілей рибництва в оренду передані понад 166 ставків загальною площею 11218 га.

З метою підвищення рибопродуктивності на крупних рибогосподарських водоймах області утворені спеціалізовані товарні рибні господарства (СТРГ) загальною площею 79.481 тис га. Щорічно в зазначені водойми згідно Режимів СТГ повинно вселятися 39 млн. штук молоді цінних видів риби, що позитивно впливає на стан поповнення їх запасів та збільшення вилову.

Одеська область має розвинену мережу ставкових господарств. Загальна площа нагульних ставків 7 великих ставкових господарств,

побудованих за проектами, майже 2000 га. Три ставкових господарства мають статус племрозплідників.

Разом із тим обсяги продукції товарної риби у цих господарствах вкрай низькі (2012р. - 653 тонни, 2021 – 57,811 тонн). Значним резервом збільшення продукції ставкової риби є використання для цілей рибництва орендованих водойм.

Основний вилов водних біоресурсів у річці Дунай здійснюється в нижній її частині. У зв'язку із воєним станом Одеською обласною військовою адміністрацією введено заборону виходу плавзасобів суден флоту рибного господарства для здійснення промислового вилову водних біоресурсів на більшій частині р. Дунай.

Враховуючи зазначене, промисловий вилов водних біоресурсів на р. Дунай здійснюється на обмежених ділянках. .

Найважливішим промисловим об'єктом в р. Дунай є дунайський прохідний оселедець. Вилов інших видів риб на його тлі є незначним.

Чорноморсько-азовський (дунайський) оселедець - *Alosa pontica* (*A. immaculata*), - відноситься до прохідних видів риб. На нерест заходить до річок, що обумовлює особливості її промислу в Азово-Чорноморському басейні. Основу харчування оселедця складають ракоподібні і риби. Одним з найбільш важливих факторів, які визначають чисельність нерестового стада дунайського оселедця, є фактор водності річки Дунай та її окремих гирл. Підвищення рівня та збільшення витрат води в період нерестового ходу оселедця, що збігається з весняним паводком, здатне стимулювати захід додаткового числа дорослих особин оселедця з резервної частини популяції.

Про інтенсивність заходу плідників оселедця в р. Дунай можливо судити основним чином з величини промислових уловів. Улови оселедця на українській ділянці р. Дунай варіюють за роками.

Назва виду	Роки										
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Товстолобик	12,2	28,5	8,7	16,2	9,36	11,1	25,883	18,002	15,154	6,358	8,011
Білий амур	0,1	1	0,2	0,07	0,146	0,03	0,187	0,063	0,171	0,071	0,003
Сазан	19,5	31,2	30,7	39,3	35,06	44,6	37,529	40,193	39,473	2,956	4,553
Судак	3,9	5,7	4,7	9,7	9,3	5,2	8,531	5,843	3,094	0,658	0,766
Лящ	8,0	6,8	6,8	10,4	12,7	10,1	9,104	13,272	10,101	3,903	2,874
Карась	35,7	51,7	49,4	32,7	45,2	26,8	52,33	36,483	36,616	5,327	2,279
Оселедець	317,9	98,5	115,5	341,7	328,35	126,62	393,439	197,05	385,8	42,508	102,373
Піленгас	0,2	0,2	0,1	0,03	0,14	0,102	0,57	0,824	0	0	0
Сом	4,6	8,4	8	10,5	9,25	6,99	9,755	7,521	5,683	1,115	2,528
Рибець	3,4	3,3	7,3	5,4	8,22	8,22	6,755	6,567	6,726	1,656	0,042
Чехоня			0,1		0,003				0,03		0
Щука	1,1	0,9	1,3	1,005	0,6	1,4	0,67	0,556	1,458	0,038	1,093

Білизна	2,6	1,5	2,2	2,129	1,26	1	1,161	1,725	0,614	0,136	0,315
Краснопірка	0,3	0,3	0,7	0,418	0,98	0,6	0,764	0,567	0,543		0,021
Плітка	0,4	0,5	1,1	0,141	0,14	0,08		0	0	0,01	0,04
Плоскирка	1,2	6,6	2,1	1,6	1,83	1,34	1,47	2,689	1,637	0,073	0,013
Окунь	0,1	0,1	0,5	0,029	0,06	0,003	0	0	0	0	0
Кефалеві	0,4	0,5	0,9	5,816	9,9	10,2	13,288	17,684	15,668	0,4	0,305
ВСЬОГО	411,586	245,7	240,3	477,138	472,499	254,385	561,436	349,039	522,768	65,209	125,216

Самим різноманітним за видовим складом і найбільш чисельним є сімейство коропових, яке представлено в уловах п'ятьма основними видами: карасем, лящем, сазаном, рибцем, білизнаю, товстолобиком.

Срібний карась - третій за обсягами вилову промисловий об'єкт в р. Дунай. В ловах він представлений трьома основними віковими групами від трьох до шестиліток. Поширення срібного карася в річці Дунай та придаткових водоймах веде до витіснення більш цінних аборигенних видів коропових риб/

Судак - є також одним з цінних промислових видів у пониззі р. Дунай. Однак частка судака в уловах невелика і складає близько 2-3%.

Плітка (тараня) в Дунаї в останні роки не має ніякого істотного значення в загальному вилові і не є об'єктом спеціалізованого лову. Останні 5 років її улови не перевищують рівня 1 т.

Осетрові. В даний час всі види осетрових риб, що зустрічаються в Дунаї, включені в ККУ і заборонені для промислу.

Попередні результати досліджень свідчать, що у даний час серед осетрових риб нижнього Дунаю відносно більш численними є стерлядь і білуга. Це підтверджується даними вивчення скату молоді осетрових і приловів, які отримані в останні роки. Чисельність російського осетра, який заходить для нересту у р. Дунай, знаходиться на такому низькому рівні, що викликає занепокоєння. Сучасна чисельність осетрових риб не дозволяє сподіватися на можливість відновлення їх промислу навіть у середньостроковій перспективі.

Пониззя р. Дністер та Дністровський лиман

Дельта Дністра з Дністровським лиманом є найбільш важливим рибогосподарським регіоном Одеської області і характеризується значним різноманіттям іхтіофауни [1-4]. У пониззі Дністра, включаючи Дністровський лиман, у останнє десятиріччя було зареєстровано 65 видів риб з 12 рядів, 17 родин [4]. 20 видів риб басейну Дністра включено до Червоної книги України та Міжнародних охоронних списків: осетер російський *Acipenser gueldenstaedtii*, шип *Acipenser nudiventris*, стерлядь *Acipenser ruthenu*, севрюга *Acipenser stellatus*, білуга *Huso huso*, бичок Браунера *Benthophiloides brauneri*, пуголовка зірчаста *Benthophilus stellatus*, йорж-носар *Gymnocephalus acerinus*, перкаріна *Percarina demidoffii*, берш *Sander*

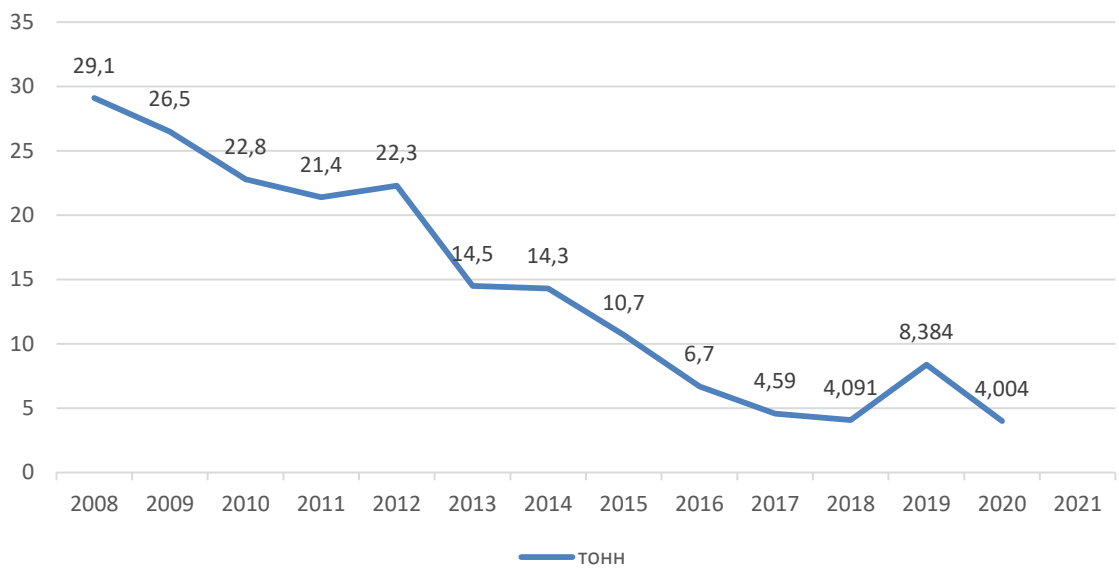
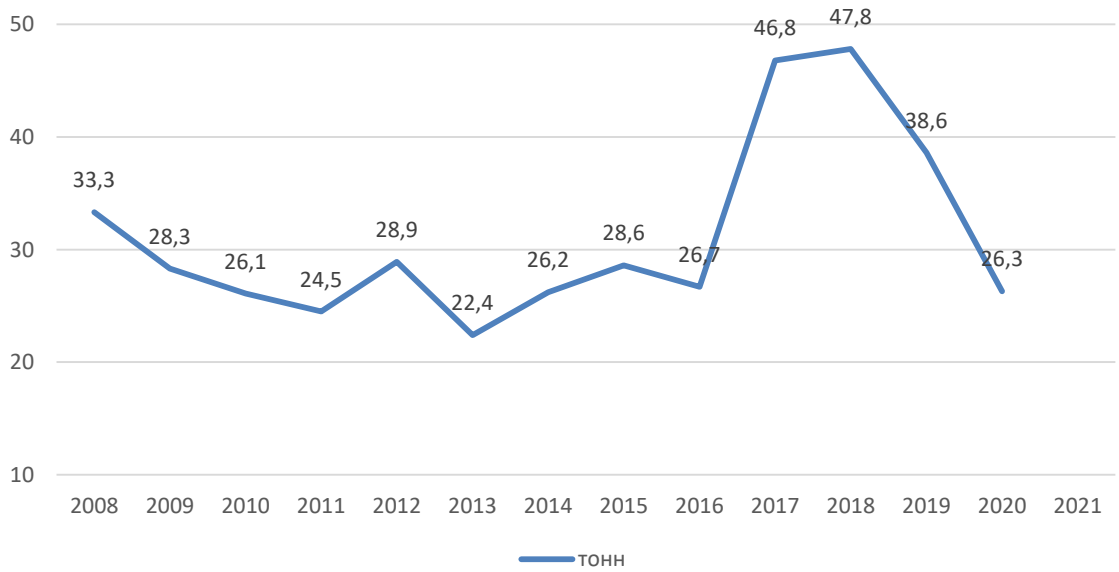
volgensis, чоп малий Zingel streber, чоп великий Zingel zingel, марена звичайна Barbus barbus, карась звичайний Carassius carassius, пічкур дністровський Romanogobio kessleri, ялець звичайний Leuciscus leuciscus, вирозуб Rutilus frisii, налим Lota lota, умбра Umbra krameri, в'язь Leuciscus idus.

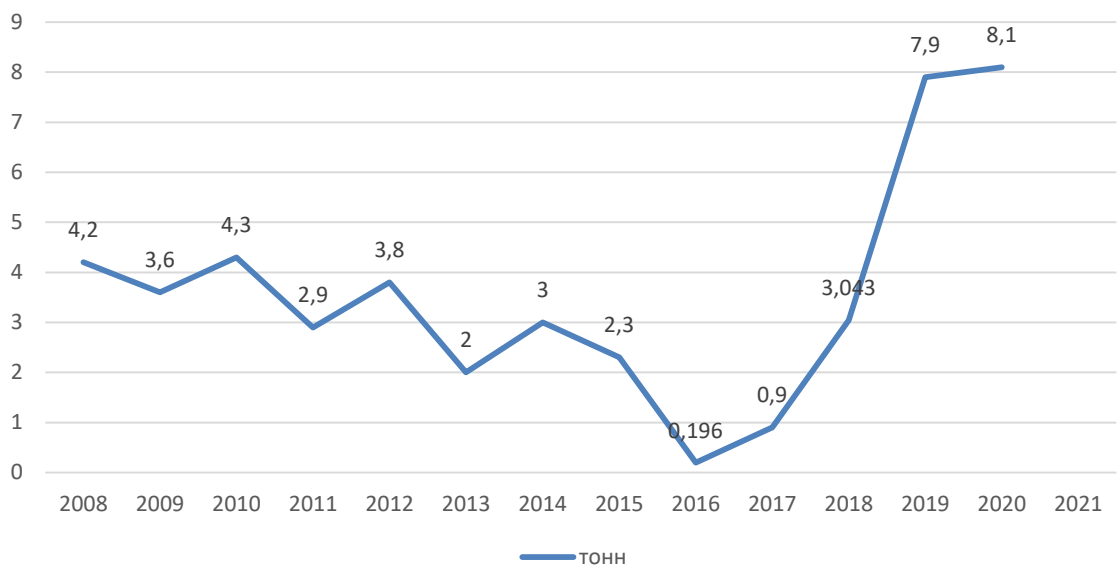
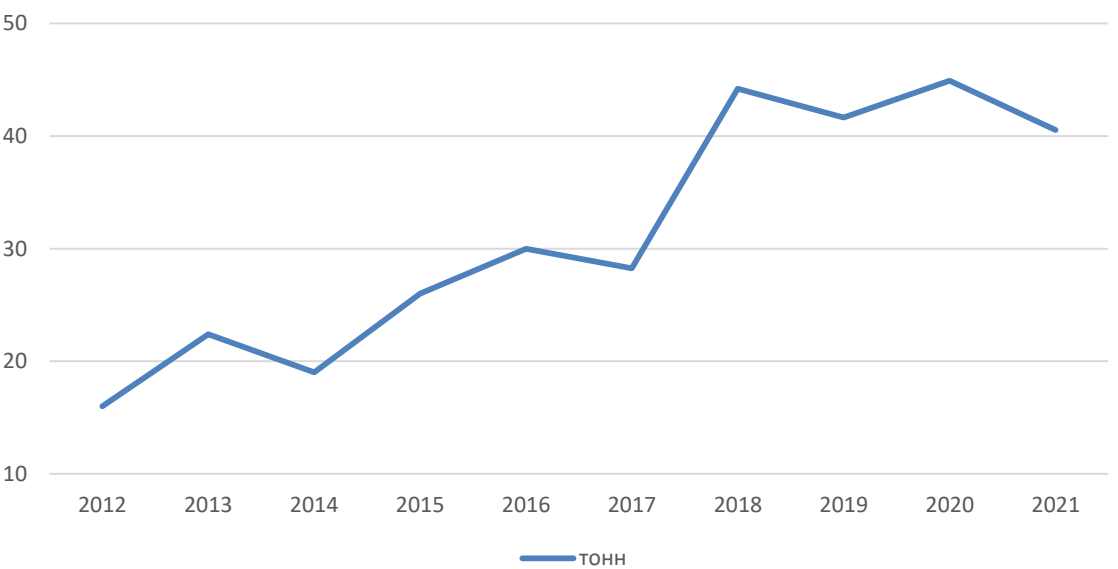
В даний час іхтіофауна Дністровського лиману представлена 65 видами риб, з яких 18 видів мають промислове значення.

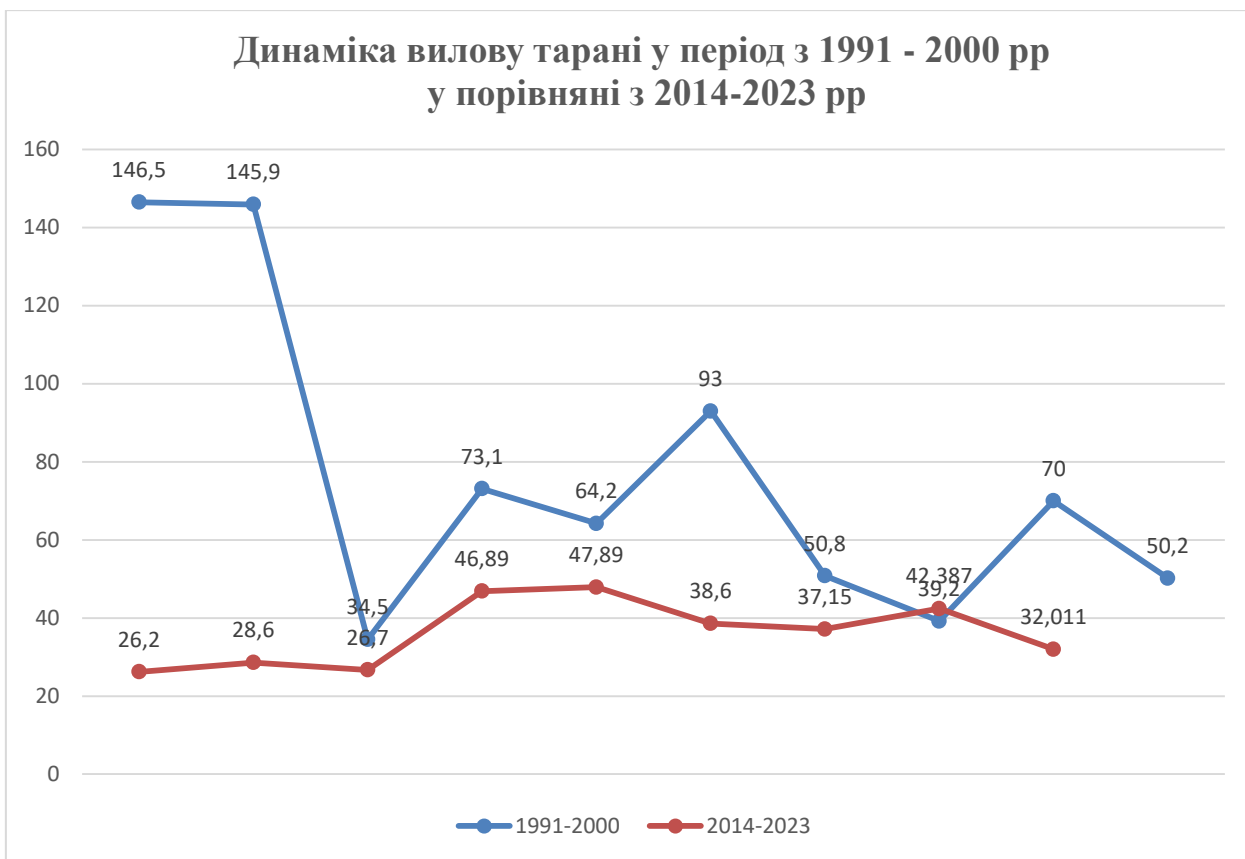
Основу промислу складають аборигенні види: лящ, срібний карась, тараня, судак, короп, окунь та інші.

Запаси основних промислових видів риб в пониззі річки Дністер і Дністровському лимані значно зменшились. Це в першу чергу пов'язано з суттєвим зменшенням обсягів зариблення в останні роки та погіршенням умов природного відтворення.

№ з/п	Назва виду											
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1	Оселедець	31,8	3,3	45,2	42,8	36,8	25,246	28,346	24,055	43,68	13,328	4,336
2	Судак	14,5	14,3	10,7	6,7	4,59	4,091	8,384	5,21	4,854	3,746	6,8
3	Сазан	22,4	19	26	30	28,25	44,206	41,638	44,926	40,541	42,782	38,994
4	Тараня	22,4	26,2	28,6	26,7	46,89	47,896	38,603	37,15	42,387	32,011	20,843
5	Карась	234,7	324,6	560,5	1267,5	2067,81	1685,14	2066,18	1133,985	900,492	1076,131	788,832
6	Щука	2,0	3	2,3	0,196	0,92	3,043	7,9	9,495	2,356	0,547	0,045
7	Білізна	2,6	2,3	1,1	0,472	3,36	3,13	1,652	18,33	2,103	5,803	0,248
8	Лящ	153,0	115,7	124,4	138,3	186,28	124,675	168,734	113,773	117,245	82,826	117,479
9	Піленгас	0,0						0,03	0,047		0,003	0
10	Товстолобик	16,8	20,9	14,6	11	17,77	36,019	73,713	27,133	57,592	39,045	31,37
11	Білий амур	0,0	0,1		0,034	0,71	0,935	2,812	1,386	7,418	8,278	1,191
12	Окунь	19,5	21,2	20,1	12,7	17,2	12,273	50,046	46,454	48,644	2,893	3,016
13	Плоскирка	16,5	20,6	14,5	12,6	19,93	29,122	71,865	30,305	51,627	7,678	15,613
14	Тюлька	0,0	1,1	0,2		0,35	4,59	5,466	7,992	113,535	0	0
15	рибець	0,0							0,209			0
16	Раки	0,7	0,1	0,4	0,53	0,577	0,639	0,631	0,525	0,745	0,6315	0,428
17	Краснопірка	0,3	0,7	0,9	0,091	0,756	3,134	4,474	1,847	1,008	0,505	0,022
18	В'юн	0,0										0
19	Бички	10,1	3	4,4	0,472	10,91	4,017	5,069	5,395	5,581	4,374	3,459
20	Сом	0,5	0,5	0,2	0,858	1,18	1,41	0,969	1,985	0,466	1,853	0,967
22	Кефалеві	0,1			0,06							0,355
	ВСЬОГО	547,9	576,6	854,1	1551,0	2444,3	2029,6	2576,5	1510,2	1440,3	1322,4	1033,998

Динаміка вилову судака за останні 10 років**Динаміка вилову тарані за останні 10 років**

Динаміка вилову щуки за останні 10 років**Динаміка вилову сазана (короп) за останні 10 років**

Велике значення для відновлення рибогосподарського потенціалу та підтримки сталості запасів водних біоресурсів має відтворення цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) загальнодержавного значення. Особливо гостро це питання постало в умовах посиленого антропогенного навантаження, а також змін клімату, що суттєво впливає на шляхи міграції риб та погіршення умов їх природного нересту.

Аборигенні та неаборигенні види риб у разі їх повномасштабного відтворення та подальшого зариблення в природні водойми Одеської області

можуть забезпечити значне збільшення рибопродуктивності і, як наслідок, гарантувати стале промислове та рекреаційне рибальство, що також позитивно позначиться на збереженні та біорізноманітті видів риб у цілому.

Покращення екологічного стану природних нерестовищ пониззя Дністра та Дністровського лиману

До зарегулювання у 1953 році стоку Дністра греблею Дубоссарської ГЕС Дністровський лиман, озерно-плавнева система дельти Дністра та ділянка середнього Дністра являли собою єдину екосистему з багатою іхтіофауною, нерестовищами літофільних, фітофільних, реофільних і псамофільних видів риб та з місцями їх нагулу.

Зарегулювання стоку Дністра призвело до значних змін у структурі його іхтіоценозу та зникнення з промислових уловів таких раніше масових видів риб як перкаріна *Percarina demidoffi*, рибець *Vimba vimba*, чехоня *Pelecus cultratus* та в'язь *Leuciscus idus*.

Головною проблемою збереження різноманіття іхтіофауни та збільшення запасів промислових видів риб у Нижньому Дністрі є катастрофічне зменшення площ нерестовищ фітофілів, літофілів і псамофілів. Важливим чинником впливу на видовий склад іхтіофауни та запаси промислових видів риб у Пониззі Дністра, поряд з зарегулюванням його стоку, є стан нерестовищ дельти, площі яких значно зменшилися в наслідок її антропогенної трансформації. Катастрофічне скорочення нерестовищ у пониззі Дністра на території України та Республіки Молдови розпочалося ще на початку 60-х років минулого століття в наслідок масштабного обвалування його пойми під агроугіддя та ставкові рибні господарства хозяйства. Всього на ділянці від м. Дубоссари до с. Надлиманське було вилучено 38744 га пойми Дністра, з яких 20 тис. га склали нерестовища, а також 3950 га в Україні на території Одеської області, у тому числі біля 2010 га цінних природних нерестовищ під ставки рибколгоспів «Червоний Придністровець», «Червоний рибак», концерну «Чорне море», «Красный Приднестровець», «Красный рибак» та осетрового розплідника було вилучено. Водночас із значним скороченням площ нерестовищ фітофільних видів у поймі Дністра на території Молдови в наслідок поглиблення русла Дністра при добичі піску та гравію була знищена значна ділянка нерестовищ псамофільних та літофільних видів риб.

Найбільш цінними нерестовищами у Нижньому Дністрі раніше були луки його пойми на яких під час повені відбувався нерест багатьох видів риб: щуки *Esox lucius* (L.), плитки *Rutilus rutilus* (L.), тарані *Rutilus heckeli* (Nordmann), краснопірки *Scardinius erythrophthalmus* (L.), вівсянки *Leucaspius delineatus* (Heckel), линя – *Tinca tinca* (L.), верховодки *Alburnus alburnus* (L.), ляща *Abramis brama* (L.), білоочки *Ballerus sapa* (Pallas), синця *Ballerus ballerus* (L.), плоскирки *Blicca bjoerkna* (L.), карася звичайного *Carassius carassius* (L.), карася сріблястого *Carassius auratus gibelio* (Bloch), сазана (короба) *Cyprinus carpio* (L.), в'юн *Misgurnus fossilis* (L.), окуня звичайного *Perca fluviatilis* (L.), судака звичайного *Sander lucioperca* (L.),

берша *Sander volgenzis* (Gmelin), бобирця звичайного *Petroleuciscus boristhenicus* (Kessler).

Нерестовища прохідних і туводних риб - літофілів, у тому числі занесених до Червоної книги України і Міжнародних охоронних списків білуги, осетра, севрюги, стерляді, марени а також рибця та чехоні, знаходяться вище за течією Дністра поза межами України біля греблі Дубоссарської ГЕС.

Після зарегулювання стоку Дністра основним фактором, який суттєво впливає на стан нерестовищ більшості фітофільних видів риб та умови нересту реофільних видів риб, є екологічні (репродукційні) попуски з Дністровського водосховища, проведення яких передбачено Правилами експлуатації Дністровського комплексного гідровузла. Аналіз режимів екологічних попусків останніх років свідчить, що їх об'єми на рівні 400 - 450м³/с не забезпечують обводнення найбільш важливих нерестовищ, які знаходяться у 2-й гідрологічній зоні дельти, та луків пойми біля автодороги Одеса-Рені. Для їх затоплення необхідні скиди з об'ємами більше 700-750м³/с.

В наслідок недостатніх об'ємів екологічних (репродукційних) попусків головною причиною, яка негативно впливає на збереження видового різноманіття іхтіофауни та стан запасів промислових видів риб у Нижньому Дністрі, є катастрофічне зменшення площ нерестовищ фітофілів, літофілів та псамофілов, а також погіршилися умови для нересту реофільних видів риб.

Переважає більшість нерестовищ фітофільних видів риб у Нижньому Дністрі, які складають основу промислу, знаходяться в озерах у другій гідрологічній зоні дельти Дністра в міжріччі Дністра та Турунчука. Найбільшими озерами дельти Дністра є: система озер Горілі (280 га), Тудорове (280 га), Путрине (220 га), Біле (130 га), Писарське (70 га) та Чорне (65 га). Інші озера (Старий Турунчук, Сафьяни, Кругле, Свиняче, Драган, Криве, Давидове, Попове, Миколаївське, Погоріле, Каєш, Вільха, Велика Гумма, Олександрівські озера, Квашине, Бабка, Жукове та Софронове) мають значно менші розміри. Деякі з цих невеликих озер у минулому були важливими нерестовищами сазана, ляща, тарані, окуня, щуки та плоскирки, але в наслідок природної сукцесії та погіршення водообміну зазнали значної деградації.

У Дністровському лимані основними нерестовищами є Карагвольська затока, Дідове Болото та мілководдя його північної частини. Озеро Молога та невеликі озера в прилиманних плавнях північної частини лиману: Ганзя (Тіора), Бабка, Сафронове, Давидове (Домаха) знаходяться у депресивному стані.

Більшість озер плавневої системи північної частини Дністровського лиману (Ганзя (Тіора), Бабка, Давидове (Домаха), які раніше відігравали значну роль для відтворенні водних біоресурсів втратили зв'язок з лиманом в наслідок пересихання ериків (Рис. 3), замулилися та заросли очеретом. В задовільному стані із плавневих озер на сьогодні знаходяться тільки

Олександрівські озера та Мертвий (Стоячий Туручук), що поєднуються з річкою Дністер Олександрівським та Фестивальним ериками.

Недостатні об'єми екологічного (репродукційного) попуску з Дністровського водосховища в умовах зміни клімату потребують термінового проведення меліоративних робіт із покращання стану нерестовищ аборигенних видів риб дельти Дністра.

Високий рівень імпортозалежності внутрішнього товарного ринку водних біоресурсів та виробленої з них продукції

Значне зменшення обсягів добування (вилову) водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) та Азовському і Чорному морях негативно впливає на економічний потенціал і посилює залежність держави від імпорту водних біоресурсів та виробленої з них продукції, а головне, не сприяє забезпеченню внутрішнього ринку України важливими продуктами харчування.

Основним джерелом постачання водних біоресурсів та виробленої з них продукції на внутрішній ринок України залишається імпорт. За останні роки він становив близько 80 відсотків водних біоресурсів та виробленої з них продукції, що споживаються в державі. Починаючи з 2015 року відповідно до даних Держстату спостерігалось стабільне збільшення обсягів імпорту водних біоресурсів та виробленої з них продукції в Україну з 230,2 тис. тонн до майже 400 тис. тонн у 2019 році та 435 тис. тонн у 2021 році.

За даними Держстату, фонд споживання риби та рибопродуктів в Україні у 2021 році становив 547,7 тис. тонн, з яких 15,9 відсотка - національна рибна продукція, 84,1 відсотка - продукція, імпортована в Україну.

За оцінкою Комітету рибного господарства продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), середньорічний показник споживання водних біоресурсів та виробленої з них продукції у світі у 2018-2020 роках становив 20,5 кілограма на душу населення, з яких майже 52 відсотки - продукція аквакультури. Відповідно до прогнозів ФАО середньорічний показник споживання водних біоресурсів та виробленої з них продукції у світі у 2030 році має становити 21,2 кілограма.

В Україні, за даними Держстату, також відслідковується тенденція до збільшення обсягу споживання водних біоресурсів та виробленої з них продукції на душу населення з 8,6 кілограма у 2015 році до 10,8 кілограма у 2017 році та 13,2 кілограма у 2021 році, що в основному пов'язано із збільшенням імпорту водних біоресурсів та виробленої з них продукції до держави. Однак за весь період незалежності Україні не вдалося досягнути середньосвітового рівня споживання водних біоресурсів та виробленої з них продукції.

Відсутність ефективного захисту ринку рибної продукції від контрафактної продукції

Слід враховувати, що за різних причин значна частина українського добування (вилову) водних біоресурсів та виробництво продукції аквакультури перебуває в тіні. Невирішеною залишається проблема

незаконної, непідзвітної та нерегульованої рибальської діяльності, яка значно впливає на ефективність управління рибальством у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) України.

Створення сприятливих інвестиційних умов для розвитку рибного господарства

Одеська область має розвинену мережу ставкових господарств. Загальна площа нагульних ставків 7 великих ставкових господарств, побудованих за проектами, майже 2000 га. Три ставкових господарства мають статус племрозплідників.

Разом із тим обсяги продукції товарної риби у цих господарствах вкрай низькі (2012р. - 653 тонни, 2021 – 57,811 тонн). Значним резервом збільшення продукції ставкової риби є використання для цілей рибництва орендованих водойм.

Проведення інвентаризації земельних ділянок та паспортизації водних об'єктів будуть сприяти збільшенню кількості наданих в оренду водних об'єктів суб'єктам господарювання, що, в свою чергу, збільшить надходження коштів до бюджетів територіальних громад та розвитку аквакультури. Це сприятиме підвищенню рівня заінтересованості органів місцевого самоврядування щодо передачі водних об'єктів в оренду для ведення аквакультури, оптимізації навантаження на суб'єктів аквакультури, зокрема ставок орендної плати. Підвищенню продуктивності орендованих водойм, збільшенню обсягів вирощування ставкової риби та її вилову

Наукове забезпечення раціонального використання водних біоресурсів та рибогосподарських водних об'єктів.

Недосконалою є сучасна фінансова система галузі. Обсяги фінансування є недостатніми для необхідного наукового забезпечення галузі та повноцінного відтворення водних біоресурсів, а також збереження їх біорізноманіття у рибогосподарських водних об'єктах (їх частинах) загальнодержавного значення.

Виникнення будь-якого негативного впливу, та, як слід, погіршення стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я не очікується та не прогнозується. Реалізація Програми охоплює територію Одеської області в цілому, при цьому окремі заходи, визначені нею, зосереджені на локальних територіях життєдіяльності населення. Тобто виконання заходів, передбачених Програмою, дозволить поліпшити загальну екологічну ситуацію та позитивно вплине на умови життєдіяльності і здоров'я населення громади.

При впровадженні заходів Програми, у порівнянні із існуючим станом, очікується позитивний вплив на навколишнє природне середовище, як наслідок – зменшення негативного впливу на здоров'я населення.

5. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЗОКРЕМА ЩОДО ТЕРИТОРІЙ З ПРИРОДООХОРОННИМ СТАТУСОМ

На основі аналізів, представлених у попередніх розділах, та з метою сприяння досягненню цілей екологічної політики, встановлених на регіональному та місцевому рівнях, запропоновано ряд заходів для пом'якшення виявлених потенційних негативних наслідків для навколишнього середовища та здоров'я населення, що можуть виявлятися в процесі впровадження заходів і проектів запланованих Програмою.

Запропоновані заходи складаються з тих, що були визначені в процесі розроблення даної Програми і рекомендацій, що виникли в результаті виконання СЕО. Реалізація Програми розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 роки потребує виконання заходів, що стосуються основних напрямків Програми, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища для водних біоресурсів.

Основними проблемними питаннями рибогосподарського комплексу області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- виснаження промислових запасів більшості цінних промислових видів водних біоресурсів (лящ, судак, тарань (плітка), щука та інші), низький рівень їх природного та штучного відтворення, що призводить до зниження біорізноманіття;
- негативний антропогенний вплив на водні екосистеми через гідробудівництво, зміни клімату та їх забруднення;
- зменшення площ нерестовищ у дельті Дністра та Дністровському лимані;
- високий рівень «тіньового» сектору у рибному господарстві;
- високий рівень імпортозалежності внутрішнього товарного ринку водних біоресурсів та виробленої з них продукції;
- відсутність ефективного захисту ринку рибної продукції від контрафактної продукції;
- відсутність ефективних механізмів залучення інвестицій у галузь для збільшення виробництва продукції, стимулювання економічного розвитку галузі та зростання конкурентоспроможності виробництва водних біоресурсів та виробленої з них продукції в Україні;
- недосконалість процедури орендних відносин, малоефективне використання окремих рибогосподарських водойм, завищена та нефіксована ставка податку (відсотків нормативної грошової оцінки), яка варіює від до 3 до 12 % по області;
- відсутність паспортів водних об'єктів по більшості водойм області;
- недостатнє наукове забезпечення галузі;
- недосконалий механізм державної підтримки галузі.
- значний моральний та фізичний рівень зносу основних фондів.

Рівень добування (вилову) водних біоресурсів у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах Одеської області у 2021 році склав близько 5244,7 тонн, і з них суб'єктами аквакультури - 231,773 тонн, спеціальними товарними рибними господарствами – 2986,199 тонн, у внутрішніх водних об'єктах згідно виділених квот – 2026,728 тонн. В умовах значно знизилась обсяги вилову судака, ляща, щуки. Разом з тим, обсяги вилову карася значно зросли, та в деякі роки складав біля 2000 тонн. Це пов'язано з тим, що значно зменшуються площі природніх нерестилищ основним промислових видів риб. Карась є невибагливим до умов відтворення, і тому він витісняє інші види.

Згідно даних Держстату обсяг споживання риби і рибопродуктів по Одеській області у 2011 році на 1 людину складав 2,3 кг, тоді як у 2021 році лише 1,4 кг.

З метою підвищення рибопродуктивності на крупних рибогосподарських водоймах області утворені спеціалізовані товарні рибні господарства (СТРГ) загальною площею 79.481 тис га. Щорічно в зазначені водойми згідно Режимів СТРГ повинно вселятися 39 млн. штук молоді цінних видів риб, що позитивно впливає на стан поповнення їх запасів та збільшення вилову.

Одеська область має розвинену мережу ставкових господарств. Загальна площа нагульних ставків 7 великих ставкових господарств, побудованих за проектами, майже 2000 га. Три ставкових господарства мають статус племрозплідників.

Разом із тим обсяги продукції товарної риби у цих господарствах вкрай низькі (2012р. - 653 тонни, 2021 – 57,811 тонн). Значним резервом збільшення продукції ставкової риби є використання для цілей рибництва орендованих водойм.

На території області знаходяться унікальні водойми для промислу річкового рака - Дністровський лиман, озера Ялпуг та Кугурлуй, які у 80-х роках забезпечували 80% загальнодержавного вилову річкових раків (600 тонн). Після періоду депресії популяції річкових раків у останні роки почали відновлюватися, але їх запаси використовуються неефективно. У 2021 році вилов склав лише 9,644 тонн.

На сьогодні природно-заповідний фонд Одеської області має в своєму складі 128 територій та об'єктів, загальна площа яких становить 166 343,0859 га. Відношення площі природно-заповідного фонду до площі Одеської області становить 4,99%, що значно нижче середнього значення по державі.

6. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВСТАНОВЛЕНІ НА МІЖНАРОДНОМУ, ДЕРЖАВНОМУ ТА ІНШИХ РІВНЯХ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, А ТАКОЖ ШЛЯХИ ВРАХУВАННЯ ТАКИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДОКУМЕНТУ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Міжнародні зобов'язання у сфері охорони довкілля Україна взяла на себе, підписавши більш ніж 50 міжнародних багатосторонніх угод, що стосуються збереження та збалансованого використання біорізноманіття, серед яких:

Конвенція про біологічне різноманіття, яка була започаткована під час Всесвітньої конференції глав держав та міністрів довкілля у 1992 році в м. Ріо-деЖанейро (Бразилія) й ратифікована Верховною Радою України 29 листопада 1994 року;

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м. Рамсар, Іран, 1971);

Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979);

Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція);

Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною 29 жовтня 1996);

Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (Валлетта, 1992);

Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 1 липня 1999;

Стокгольмська конвенція про стійкі органічні забруднювачі (Стокгольм, 2001 р.), яка ратифікована в Україні від 18 квітня 2007 року.

Реалізація заходів Програми передбачає започаткування реалізації принципів Європейського зеленого курсу прийнятого 11 грудня 2019 року, а саме:

1. «Кліматична нейтральність» Європи

Домінуючий напрямок Європейського зеленого курсу. ЄС має на меті досягти нульового рівня викидів парникових газів до 2050 року.

2. Економіка замкнутого циклу

У березні 2020 року в рамках спільної промислової стратегії ЄС затверджено новий План дій з економіки замкнутого циклу. Описані принципи стійкого виробництва та дано вказівки щодо того, як виробляти товари, використовуючи менше сировини та забезпечуючи їх повторне використання та переробку. Приділяється увага вуглецевим галузям промисловості – сталеливарної, цементної та текстильної.

3. Нульове забруднення

Стосовно всіх типів забруднення, чи то забруднення повітря, ґрунту чи води, ставиться мета формування «довкілля, вільного від забруднень» до 2050 року. До нових ініціатив у цій галузі також входить стратегія з досягнення «нульової токсичності навколишнього середовища».

4. Екосистеми та біорізноманіття

Нова Стратегія збереження біорізноманіття представлена в березні 2020 року. Європа прагне надихати інші країни на власному прикладі, вживаючи нових заходів щодо боротьби з основними факторами скорочення біологічної різноманітності. До них входить вирішення проблеми забруднення ґрунту та води, а також нова стратегія в галузі лісоустрою. Необхідне збільшення кількості дерев як у містах, так і у сільській місцевості. Для просування продукції, виробництво якої не вимагає вирубування лісів, будуть розроблені нові правила маркування.

5. Стратегія «від ферми до столу»

Метою нової стратегії є створення «зеленої та здоровішої сільськогосподарської системи». Вона включає плани щодо значного скорочення використання хімічних пестицидів, добрив і антибіотиків. Нові національні стратегічні плани, які будуть представлені державами-членами в рамках Загальної сільськогосподарської політики, повинні відповідати цілям Зеленого курсу.

6. Транспорт

Через рік після узгодження Європейським Союзом нових нормативів викидів CO₂ для автомобілів автомобільний сектор став предметом критики з боку Єврокомісії. Раніше ставилось за мету скоротити викиди до 95гCO₂/км до 2021 року. Тепер необхідно звести обсяг викидів на нуль у 2030-х роках. Подальшу підтримку переходу на електромобілі буде надано у вигляді створення 1 мільйона громадських зарядних станцій по всій Європі до 2025 року. Використання «стійкого альтернативного палива» – біопалива та водню – просуватиметься в авіації, вантажоперевезеннях та для великовантажного автотранспорту, де перехід на електрику на даний момент неможливий.

7. Фінансування

Щоб «ніхто не залишився осторонь», Єврокомісією було запропоновано механізм справедливого переходу для надання допомоги регіонам, найбільш залежним від викопного палива. Мета полягає в тому, щоб мобілізувати 100 мільярдів євро та спрямувати їх до найбільш уразливих регіонів та секторів. Ці кошти пропонується залучити із трьох джерел:

- 1) Фонд справедливого переходу, який об'єднає ресурси з регіональних стратегічних бюджетів країн ЄС;
- 2) Програма Invest EU, в рамках якої кошти виділятимуться Європейським інвестиційним банком (ЄІБ);
- 3) Фінансування з боку ЄІБ з допомогою власного капіталу банку ЄС.

На кожен євро, витрачений із коштів Фонду, можуть припадати 2 або 3 євро із місцевого бюджету. У цьому напрямі буде переглянуто принципи надання державної підтримки, щоб уряди держав-членів ЄС могли

безпосередньо підтримувати інвестиції в чисту енергетику. Регіонам також буде запропоновано технічну допомогу з освоєння коштів з дотриманням суворих вимог ЄС щодо витрачання коштів державної підтримки. При цьому будь-який обсяг державної підтримки буде перевірено Єврокомісією в рамках нових регіональних планів переходу, наперед представлених до Брюсселя.

З метою оцінки прогресу ЄС у досягненні цих цілей 8-а Програма дій у галузі охорони навколишнього середовища до 2030 року. пропонує створити нову структуру моніторингу. Це допоможе ЄС та державам-членам визначити, наскільки добре вони живуть у межах планетарних кордонів. Метою документа є прискорення переходу до кліматично нейтральної, ресурсоефективної, стійкої економіки, у межах якої планеті повертається більше ресурсів, ніж споживається. У ньому стверджується, що добробут та процвітання людини залежить від здоров'я екосистем, у межах яких вона здійснює свою діяльність.

У документі закріплено шість першочергових завдань на базі ЄЗК:

1. досягнення цільового показника скорочення викидів парникових газів до 2030 року та кліматичної нейтральності до 2050 року;
2. підвищення адаптивного потенціалу, стійкості та зниження вразливості до зміни клімату;
3. наближення до моделі сталого зростання, усунення зв'язку між економічним зростанням, використанням ресурсів та погіршенням стану навколишнього середовища, прискорення переходу до економіки замкнутого циклу;
4. прагнення до нульового забруднення, у тому числі щодо стану повітря, води та ґрунту, а також охорона здоров'я та благополуччя населення Європи;
5. охорона, збереження та відновлення біорізноманіття та примноження природного капіталу (особливо повітря, води, ґрунту та лісу, прісної води, болотних та морських екосистем);
6. зниження екологічного та кліматичного навантаження, пов'язаного з виробництвом та споживанням (особливо у сфері енергетики, промислового розвитку, будівництва будівель та інфраструктури, мобільності та продовольчої системи).

В умовах об'єктивно діючих соціальних, економічних та фінансових обмежень, формування Програми пов'язане з вибором пріоритетних завдань на основі системи критеріїв, що базуються на всебічній оцінці реальної ситуації. Відповідно до цього, проблеми у сфері охорони навколишнього природного середовища регіону передбачається розв'язати шляхом:

В Україні сформовано інвестиційне законодавство, в якому, зокрема, значна увага приділяється необхідності дотримання екологічних норм в процесі інвестиційної діяльності. Так Законом України «Про інвестиційну діяльність» встановлюється заборона інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних,

екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України (ст. 4). В разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності (ст. 21). Також в ст. 8 зазначається, що інвестор зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля».

7. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВТОРИННИХ, КУМУЛЯТИВНИХ, СИНЕРГІЧНИХ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВИХ (1, 3-5 ТА 10-15 РОКІВ ВІДПОВІДНО, А ЗА НЕОБХІДНОСТІ - 50-100 РОКІВ), ПОСТІЙНИХ І ТИМЧАСОВИХ, ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ

Згідно «Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування», затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України № 296 від 10.08.2018, у даному розділі описуються наслідки довкілля, у тому числі для здоров'я населення - будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, клімату, повітря, води, ландшафту (включаючи техногенного), природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

За походженням екологічний вплив може бути первинним, тобто безпосередньо пов'язаним з впливом проекту на екосистему (забруднення атмосфери при будівництві та експлуатації продуктами згорання палива та викидами пилу при проведенні земляних робіт і переміщенні автотранспорту в межах будмайданчику) і вторинним, що є наслідком первинних змін в екосистемі.

Вторинні наслідки – пряма повна або часткова зміна елементу навколишнього середовища, яка призведе до руйнування, зміни навколишнього середовища (наприклад, забруднення природних місць проживання нанесе шкоду видам фауни, які залежать від цього середовища проживання).

Під кумулятивними впливами розуміється сукупність впливів від реалізації планованої діяльності та інших, що існують або плануються в найближчому майбутньому, видів людської діяльності, які можуть призвести до значних негативних або позитивних впливів на навколишнє середовище або соціально-економічні умови, і які б не виявилися в разі відсутності інших видів діяльності, крім самої планованої діяльності.

Кумулятивні ефекти можуть виникати з незначних за своїми окремими діями факторів, які, працюючи разом протягом тривалого періоду часу поступово накопичуючись, підсумовуючись згодом в одному і тому ж районі, можуть викликати значні наслідки. Акумуляція впливів відбувається в тому випадку, коли антропогенний вплив або інші фізичні або хімічні впливи на екосистему протягом часу перевершують її можливість їх асиміляції або трансформації.

Синергічні наслідки – сумарний ефект, який полягає у тому, що при взаємодії двох або більше факторів їх дія суттєво переважає дію кожного окремо компоненту.

В цілому Програма не передбачає появу суттєвих негативних ризиків для здоров'я населення області та довкілля. Натомість Стратегічні цілі

передбачають перспективне покращення ситуації для здоров'я та добробуту населення.

В рамках СЕО здійснена підсумкова оцінка ймовірного впливу Регіональної програми розвитку галузі рибного господарства Одеської області на компоненти навколишнього природного середовища згідно з контрольним переліком індикаторів екологічного стану території. Результати проведеної оцінки наведені в табл. 7.1.

Таблиця 7.1.

Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Програми відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація Програми спричинити	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірні	Ні	
1	2	3	4	5
Повітря				
1. Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			+	+
2. Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			+	+
3. Погіршення якості атмосферного повітря			+	+
4. Появу джерел неприємних запахів			+	
5. Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	
Водні об'єкти				
6. Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			+	
7. Будь-які зміни якості поверхневих вод (зокрема таких показників, як температура, розчинений кисень, прозорість, але не обмежуючись ними)			+	+
8. Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у водні об'єкти			-	
9. Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населенню			+	
10. Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	
11. Появу загроз для людей і матеріальних об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	
12. Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкту			+	+
13. Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			+	+
14. Зміни напряму або швидкості потоків підземних вод			+	
15. Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або			+	

ж шляхом порушення водоносних горизонтів)				
16. Забруднення підземних водоносних горизонтів			+	
Відходи				
17. Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів			+	
18. Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки			+	
19. Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			+	
20. Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	
21. Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	
Земельні ресурси				
22. Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			+	
23. Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+-	
24. Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			+	+
25. Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури			+	
26. Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			+	
27. Виникнення конфліктів між ухваленими цілями Програми та цілями місцевих громад			+	
Біорізноманіття				
28. Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території тощо)			+	+-
29. Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	+
30. Збільшення площ зернових культур або сільськогосподарських угідь в цілому			+	
31. Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			+	
Рекреаційні зони та культурна спадщина				
32. Будь-який вплив на кількість і якість наявних рекреаційних можливостей			+	+
33. Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			+	
34. Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'ятників природи тощо)			+	+

Населення та інфраструктура				
35. Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			+	
36. Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			+	
37. Суттєвий вплив на нинішню транспортну систему? Зміни в структурі транспортних потоків			+	
38. Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			+	
39. Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			+	
40. Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			+	+
Екологічне управління та моніторинг				
41. Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			+	
42. Погіршення екологічного моніторингу			+	
43. Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження			+	
44. Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			+	
Інше				
45. Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			+	
46. Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			+	
47. Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			+	
48. Суттєве порушення якості природного середовища			+	
49. Появу можливостей досягнення короткотермінових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			+	
50. Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, що матиме значний негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей?			+	

На основі експертних оцінок, представлених в таблиці 7.1, можна зробити такі висновки що Програма враховує принцип екологічної збалансованості і в цілому орієнтована на зменшення впливу на довкілля.

Таким чином, реалізація Програма не має супроводжуватися появою нових негативних наслідків для довкілля. Разом з тим, реалізація заходів програми призведе до покращення екологічної ситуації на території Одеської області.

8. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ

Виходячи з впливів, оцінених у попередньому розділі Звіту, та міжнародному досвіді реалізації природоохоронних програм, заходи, що пропонуються в Програмі не передбачають прояви негативних наслідків для довкілля та здоров'я населення. Проєкт Програми передбачає виконання великої кількості заходів, реалізація яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища.

Запропоновані заходи складаються з тих, що були визначені в процесі розроблення даної Програми і рекомендацій що виникли в результаті виконання СЕО. Реалізація Регіональної програми розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 роки потребує виконання заходів, що стосуються основних напрямків Програми, виконання яких є невід'ємною складовою при створенні сприятливого в екологічному відношенні життєвого середовища для водних біоресурсів. Найбільш позитивними для довкілля та здоров'я населення мають стати заходи, пов'язані з покращенням актуально якісного та кількісного стану іхтіофауни регіону та поліпшенням екологічного стану рибогосподарських водних об'єктів.

Неухильне дотримання вимог чинного законодавства мінімізує будь-які негативні наслідки в результаті реалізації Програми.

Також Програмою заплановані наступні природоохоронні заходи, що направлені на запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків її виконання:

- проведення меліоративних робіт на водоймах Одеської області, що призведе до покращення їх екологічного стану та сприятиме збереженню біорізноманіття водних екосистем та підвищенню рибопродуктивності водних об'єктів;

- упровадження технологій, що забезпечують запобігання виникненню, зниженню рівня впливу чи усуненню факторів забруднення водних ресурсів області;

- проведення заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню природних комплексів територій та об'єктів природно заповідного фонду;

- виготовлення відповідної документації із землеустрою;

- формування паспортів на водні об'єкти;

- приведення у відповідність договірних відносин оренди водних об'єктів;

- боротьба з браконьєрством на водоймах;

- організація і здійснення робіт з популяризації аквакультури, проведення науково-практичних конференцій, семінарів та інших заходів

щодо пропаганди екологічних знань з тематики розвитку галузі рибного господарства.

Сукупність природоохоронних заходів забезпечить сприятливі умови для досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища. Виконання завдань передбачених Програмою сприятиме запобіганню погіршенню існуючої екологічної ситуації та здоров'я населення, створюватиме сприятливі умови для відтворення природних біоресурсів і як наслідок досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища, що є основою екологічної безпеки області.

Основними складовими результативності є:

- відтворення водних біоресурсів та збільшення їх запасів в рибогосподарських водних об'єктах області;
- зниження рівня антропогенного навантаження на довкілля;
- забезпечення раціонального природокористування;
- покращення екологічного стану водних об'єктів області;
- забезпечення належного санітарно-екологічного стану прибережних захисних смуг;
- проведення просвітницької роботи та формування проєкологічного мислення населення.

9. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ, В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЯ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ)

Під час проведення СЕО визначено доцільність та прийнятність планованої діяльності (заходи Програми) і обґрунтування економічних, технічних, організаційних та інших заходів щодо забезпечення безпеки довкілля, а також оцінено вплив на навколишнє середовище, прогноз впливу на навколишнє середовище, виходячи із особливостей планованої діяльності з урахуванням природних, соціальних та техногенних умов, а також з урахуванням сильних і слабких сторін регіону (внутрішні фактори) та можливостей і загроз (зовнішні фактори).

У контексті стратегічної екологічної оцінки Програми були розглянуті два сценарії розвитку:

- оптимістичний, який демонструє позитивну динаміку, яка можлива за умови успішної реалізації програми;

- гіпотетичний «нульовий», за яким не розробляється і не затверджується програма та за яким більшість зовнішніх загроз і багато внутрішніх проблем з високою ймовірністю погіршать існуючу екологічну ситуацію.

Програма базується на принципі сталого економічного та соціального розвитку, раціонального використання ресурсного потенціалу та екологічної безпеки території Одеської області. Напрями розвитку включають природоохоронну складову й спрямовані на забезпечення високого рівня охорони і зменшення впливів на довкілля.

Виконання Програми у повному обсязі забезпечить сталий розвиток галузі рибного господарства області, покращить забезпечення населення якісною рибою та рибною продукцією.

За результатами виконання Програми передбачається:

- збільшення обсягів зариблення внутрішніх водойм цінними видами риби до 62,4 млн. екземплярів (у 1,1 рази більше ніж у 2017 році);

- покращення екологічного стану водойм та умов нересту і нагулу риби шляхом систематичного проведення днопоглиблювальних робіт у каналах, протоках та ериках, відновлення природних та встановлення штучних нерестовищ та викошування водної рослинності;

- підвищення продуктивності орендованих водойм, нарощування обсягів вилову водних біоресурсів шляхом зариблення їх цінними видами риб та ракоподібних;

- збільшення об'ємів вирощування товарної риби та зарибку у ставкових господарствах збудованих за проектами, шляхом зариблення їх цінними видами промислових риб;

- розвиток племінної справи у рибництві за рахунок залучення бюджетних коштів на придбання племрозплідниками елітного високопродуктивного рибопосадкового матеріалу;

- розробка обґрунтованих лімітів і прогнозів рибопродуктивності внутрішніх водойм на базі наукових досліджень по вивченню запасів промислових видів риб.

- покращення екологічного стану водойм та умов нересту і нагулу риби через систематичне проведення днопоглиблювальних робіт у каналах, протоках та ериках, відновлення нерестилиць, а також шляхом викошування водної рослинності;

- інтенсивне використання водного дзеркала ставкових господарств збудованих за проектами, значне збільшення обсягів вилову ставкової риби через зариблення їх цінними видами промислових риб;

- сприяння розвитку племінної справи у рибництві, здешевлення вартості придбання плідників та рибоводного обладнання за участю бюджетних коштів з метою отримання елітного високопродуктивного рибопосадкового матеріалу;

- збільшення обсягів вилову риби до 12,9 тис. тонн у внутрішніх рибогосподарських водних об'єктах області у 2030 році (у 2,5 рази більше ніж у 2021 році) за рахунок їх зариблення елітним високопродуктивним рибопосадковим матеріалом цінних видів риб (додаток 3), проведення природоохоронних заходів та боротьби з браконьєрством;

- розробка обґрунтованих лімітів і прогнозів рибопродуктивності внутрішніх водойм на базі наукових досліджень по вивченню запасів промислових видів риб.

Загальний економічний ефект залежатиме від кон'юнктури на ринку риби і рибопродукції та державної політики в регулюванні розвитку рибної галузі.

Результати проведення цільового аналізу планованих завдань щодо їх відповідності цілям охорони довкілля, визначених на загальнодержавному та європейському рівнях, виявили необхідність прийняття програми. В інтересах ефективного та сталого розвитку Одеської області та підвищення якості життя населення найсприятливішим варіантом буде затвердження запропонованої програми.

У якості альтернативи було розглянуто **«Нульовий сценарій»** та його оцінка у випадку незатвердження зазначеного документу державного планування.

Це означає збереження незмінною існуючої на даний момент ситуацію в галузі рибного господарства регіону. Незатвердження Програми не дасть змоги збільшити позитивні впливи на довкілля і здоров'я населення, покращити якісний та кількісний стан іхтіофауни, поліпшити екологічний стан рибогосподарських водних об'єктів, а також підвищити показники виробництва та споживання риби.

Також існує ризик посилення взаємозалежності екологічних та техногенних надзвичайних ситуацій та подій в результаті зростання антропогенного навантаження на навколишнє середовище, як результат зростання ступеню амортизації виробничої, транспортної та комунальної інфраструктури.

При підготовці Звіту про стратегічну екологічну оцінку були виявлені наступні труднощі:

- відсутність рекомендацій щодо вибору методів аналізу відповідно стадії документа державного планування;

- відсутність методики, що дозволяють здійснювати довгострокові прогнози впливу об'єкту на довкілля;

- відсутність актуальних даних характеристики сучасного стану складових навколишнього природного середовища, біорізноманіття, інвентаризації природних ресурсів та особливо моніторингу довкілля безпосередньо для території області, що розглядається, у відкритому доступі;

- відсутність у відкритому доступі текстових та графічних даних щодо моніторингу проявів екзогенних та ендегенних геологічних процесів.

10. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ТА КУЛЬТУРНОГО РОЗВИТКУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, В ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Моніторинг довкілля – комплексна науково-інформаційна система регламентованих періодичних безперервних спостережень, оцінки та прогнозу змін стану навколишнього природного середовища з метою виявлення негативних змін і вироблення рекомендацій з їх усунення або послаблення.

В основі моніторингової оцінки лежить система кількісних і якісних індикаторів, що характеризують повноту та ефективність реалізованих рішень та який вплив це справляє на систему управління.

СЕО не завершується прийняттям рішення про затвердження Програми. Значущі наслідки для довкілля, в тому числі для здоров'я населення, повинні відслідковуватися під час реалізації Програми, зокрема, з метою виявлення непередбачених несприятливих наслідків і вжиття заходів щодо їх усунення.

Система моніторингу довкілля – це система спостережень, збирання, оброблення, передавання, збереження та аналізу інформації про стан довкілля, прогнозування його змін і розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішень про запобігання негативним змінам стану довкілля та дотримання вимог екологічної безпеки.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

При здійсненні моніторингу основну увагу належить приділяти заходам, передбаченим в сфері охорони навколишнього природного середовища та здоров'я населення.

Результати моніторингу мають бути доступними для органів влади та громадськості. Стаття 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» встановлює необхідність здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля.

Моніторинг може бути використаний для:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про реалізацію Програми;
- отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);
- перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

- перевірки того, що Програма виконується відповідно до затвердженого документу, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для здійснення моніторингу замовник документа державного планування розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, короткострокових (на один рік), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, необхідно визначити:

зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;

періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

В ході проведення СЕО здійснено оцінку факторів ризику і потенційного впливу на стан довкілля, враховано екологічні завдання місцевого рівня в інтересах ефективного та стабільного розвитку галузі рибного господарства області та покращення актуально якісного та кількісного стану іхтіофауни регіону та поліпшення екологічного стану рибогосподарських водних об'єктів. Оцінка фактичного впливу здійснюється на підставі та з урахуванням результатів моніторингу стану навколишнього природного середовища щодо реалізації господарської діяльності суб'єктів галузі рибного господарства області.

Для організації моніторингу можуть бути використані існуючі системи моніторингу та інформаційні системи або вони мають бути спеціально удосконалені для цілей СЕО.

Контроль за виконанням Програми покладається на Департамент аграрної політики, продовольства та земельних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації і. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану Програми. Під час моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Підсумки моніторингу підводяться один раз рік у вигляді звітів. Фіксуються та аналізуються:

- а) ступінь виконання кожного завдання проектах;
- б) невиконані завдання, причини відхилення, пропозиції;
- в) дані за індикаторами, що відображають результат реалізації проектів;
- г) оцінка потреб у фінансуванні;
- д) пропозиції щодо вдосконалення діючої системи моніторингу.

Моніторинг екологічних індикаторів ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме Програма.

Для якісного проведення моніторингу необхідне забезпечення регулярності збору моніторингових даних за визначеними індикаторами та їх аналіз для врахування під час прийняття рішень щодо планування комплексу природоохоронних заходів у майбутньому. Під час здійснення моніторингу оцінюється стан виконання кожного завдання Програми та ступінь досягнення результатів. На підставі щорічного моніторингу показників (індикаторів) за оперативними цілями здійснюватиметься оцінка ефективності Програми, яка буде основою для внесення змін до плану реалізації програми. Оцінюється стан виконання кожного завдання та ступінь досягнення результатів.

Відповідно до вимог «Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля», у т.ч. для здоров'я населення, затвердженого Постановою КМУ від 16.12.2020 р. №1272 рекомендується здійснення наступних контрольних заходів:

- порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування);

- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками - 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів документу державного планування).

Моніторинг базується на розгляді індикаторів та аналізі досягнення запланованих цілей. Моніторинг екологічних індикаторів ефективності Програми є важливою формою контролю того, який фактичний вплив на довкілля матиме виконання заходів Програми.

Слід зазначити, що окремі індикатори дозволяють оцінити прямі наслідки впливу реалізації заходів Програми на довкілля, окремі – опосередковані.

На підставі результатів державного статистичного спостереження проводити порівняльний аналіз фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками

Моніторинг наслідків виконання Програми заплановано проводити один раз на рік. Оскільки Програма є документом державного планування з обмеженим терміном дії, пропонується здійснювати моніторинг її виконання, обмежившись періодом починаючи з наступного року після прийняття Програми до кінця строку її дії - 2030 року.

Екологічні індикатори для моніторингу виконання Програми наведені в таблиці 10.1.

таблиця 10.1

Екологічні індикатори для моніторингу виконання документа державного планування

№ п/п	Індикатор (показник)	Одиниця вимірювання
1	2	3
Водні живі біоресурси	Обсяги вселення цінних видів риб у природні водойми Одеської області	млн. екз.
	Динаміка вилову риби у найбільших внутрішніх рибогосподарських водоймах Одеської області	тонн
Управління відходами	Обсяг утворених ТПВ	т/рік
	Обсяг перероблених відходів	т/рік (% від загальної кількості)
	Кількість виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	одиниць
	Загальна площа виявлених несанкціонованих сміттєзвалищ	га
	Обсяг накопичених на виявлених несанкціонованих сміттєзвалищах відходів	тонн
	Площа рекультивованих сміттєзвалищ	га
Водні ресурси	Площа рекультивованих стихійних сміттєзвалищ	га
	Охоплення території області центральною системою водопостачання	% від загальної кількості
	Охоплення території області центральною системою водовідведення	% від загальної кількості
	Обсяги забору та використання свіжої води	м ³ /рік
	Обсяги скидання стічних вод у водні об'єкти	м ³ /рік
	Кількість автоматизованих постів спостережень за якістю поверхневих вод	од.
Стан здоров'я населення	Стан поверхневих водних об'єктів Одеської області	Якісні показники стану водних ресурсів у порівнянні з ГДК
	Захворюваність дитячого та дорослого населення на хвороби органів дихання	кількість випадків/рік
	Природний приріст, скорочення (–) населення	осіб

Атмосферне повітря	Обсяги викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин (оксид вуглецю, пил, оксиди азоту та діоксид сірки) в атмосферне повітря (від стаціонарних джерел викидів)	тонн
	Викиди парникових газів (CO ₂)	тонн
	Викиди найпоширеніших забруднюючих речовин від пересувних джерел викидів	тонн
	Кількість автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря	од.

На підставі проведеного аналізу, зроблено висновок, що Програма відповідає державним та регіональним стратегічним документам, реалізація заходів та проєктів Програми не справить негативного впливу на стан довкілля та здоров'я населення.

Замовник СЕО здійснюватиме моніторинг наслідків виконання Програми шляхом збору та аналізу інформації/статистичних даних від Головного управління статистики у Одеській області, Департаментом екології та природних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, Басейновим управлінням річок Причорномор'я та Нижнього Дунаю, Департаменту охорони здоров'я Одеської обласної державної адміністрації, суб'єктів господарювання, що проводять свою діяльність на території області.

Здійснення моніторингу наслідків виконання Програми для довкілля, у тому числі на здоров'я населення, за запропонованими показниками із введенням щорічної звітності, дасть можливість своєчасно виявляти порушення і недоліки, відхилення показників та своєчасно опрацьовувати питання з метою їх усунення, готувати та оприлюднювати інформацію про хід (стан) реалізації Програми.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення, а також подає органу державної влади або органу місцевого самоврядування, який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків. У такому разі зміни, що вносяться до документа державного планування, підлягають стратегічній екологічній оцінці.

11. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ЗА НАЯВНОСТІ

В рамках реалізації документа державного планування (Регіональної програми розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 роки) можливих транскордонних негативних наслідків не виявлено; відсутня потреба у транскордонних консультаціях.

12. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ, РОЗРАХОВАНЕ НА ШИРОКУ АУДИТОРІЮ

Регіональна програма розвитку галузі рибного господарства Одеської області на 2024-2030 роки (далі – Програма) розроблена Департаментом аграрної політики, продовольства та земельних ресурсів Одеської обласної державної адміністрації, відповідно до:

- Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів»;
- Закону України «Про тваринний світ»;
- Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»,
- Закону України від 28.02.2019 № 2697-VIII «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року»,
- Стратегії розвитку галузі рибного господарства України на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.05.2023 №402-р;
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 грудня 2022 р. № 1134-р «Про схвалення Водної стратегії України на період до 2050 року»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р «Про схвалення Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року»,
- Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2021 № 443-р «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року»;
- Морська природоохоронна стратегія України, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 жовтня 2021 р. № 1240-р.

Метою Регіональної програми є створення сприятливих умов для забезпечення ефективного розвитку галузі рибного господарства в Одеській області, сталого зростання біорізноманіття та обсягів вилову риби, інших водних біоресурсів, забезпечення внутрішнього ринку широким асортиментом риби та якісною рибною продукцією з вітчизняної сировини, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності у рибному господарстві, забезпечення дієвого державного контролю за використанням і охороною водних біоресурсів.

Проєктом документу державного планування враховані наявні проблеми області і запропонована найбільш екологічно доцільна та економічно вигідна його територіальна організація та подальший сталий розвиток.

Основними проблемними питаннями рибогосподарського комплексу області, на розв'язання яких спрямована Програма, є:

- виснаження промислових запасів більшості цінних промислових видів водних біоресурсів (лящ, судак, тарань (плітка), щука та інші), низький

рівень їх природного та штучного відтворення, що призводить до зниження біорізноманіття;

- негативний антропогенний вплив на водні екосистеми через гідробудівництво, зміни клімату та їх забруднення;

- зменшення площ нерестовищ у дельті Дністра та Дністровському лимані;

- високий рівень «тіньового» сектору у рибному господарстві;

- високий рівень імпортозалежності внутрішнього товарного ринку водних біоресурсів та виробленої з них продукції;

- відсутність ефективного захисту ринку рибної продукції від контрафактної продукції;

- відсутність ефективних механізмів залучення інвестицій у галузь для збільшення виробництва продукції, стимулювання економічного розвитку галузі та зростання конкурентоспроможності виробництва водних біоресурсів та виробленої з них продукції в Україні;

- недосконалість процедури орендних відносин, малоефективне використання окремих рибогосподарських водойм, завищена та нефіксована ставка податку (відсотків нормативної грошової оцінки), яка варіює від до 3 до 12 % по області;

- відсутність паспортів водних об'єктів по більшості водойм області;

- недостатнє наукове забезпечення галузі;

- недосконалий механізм державної підтримки галузі.

- значний моральний та фізичний рівень зносу основних фондів.

Екологічна безпека регіону розглядається як сукупність процесів і заходів зі створення умов для збереження, раціонального використання та відтворення природних ресурсів і природно-територіальних комплексів як середовища для життєдіяльності населення, що є однією з найважливіших категорій сталого розвитку.

Очікується, що реалізація заходів Програми позитивно вплине на стан водних об'єктів, земельних і лісових ресурсів, біорізноманіття, а відтак на здоров'я людей. Для посилення позитивного ефекту від реалізації Програми визначені додаткові заходи. Моніторинг запропонованих індикаторів щодо ефективності впровадження Програми є важливою формою контролю фактичного впливу на довкілля заходів Програми та основою для своєчасного і оперативного прийняття необхідних управлінських рішень для виправлення або упередження негативної ситуації.